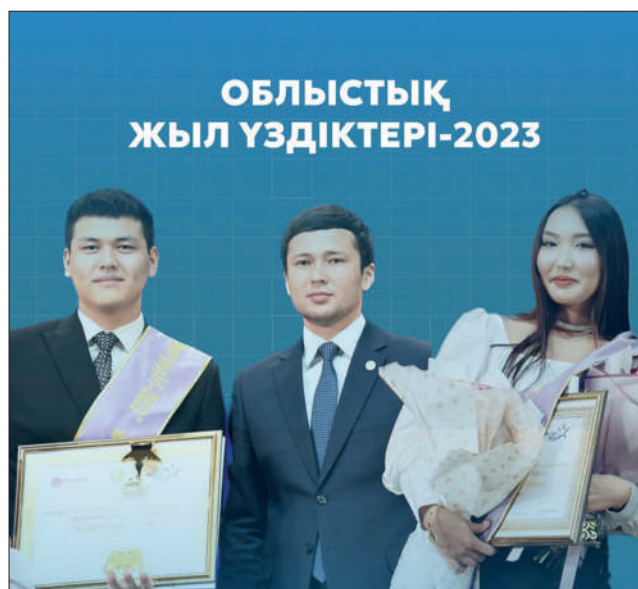

Білім мен ғылымның көшбасшылары

Студенттеріміз байрақты бәсекелерде топ жарып, білім мен ғылымда көш бастаса, оқуда озат, еңбекте табысты болса – біз үшін зор мақтаныш.

Жақында БҚО Қоғамдық даму басқармасының қолдауымен, «БҚО бойынша «Болашақ» Корпоративтік қорының ұйымдастыруымен, «Жыл үздігі – 2023» үздіктер шеруі өткен болатын. Осы шарада Махамбет Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университетінің студенттері де үздіктер қатарынан көрінді.

Атап айтсақ, Жаратылыстану-география факультетінің «Биология-География» білім беру бағдарламасының 4-курс студенті, ҚР Президенті атындағы атаулы шәкіртақы иегері Жулкашева Индира Абайқызы «Жылдың үздік студенті» атанды. Жаратылыстану-география факультетінің «География-Тарих» білім беру бағдарламасының 4-курс студенті, «Орал жастары» еріктілер қозғалысының көшбасшысы, «Шапағат» еріктілер ұйымының жетекшісі, облыстық, республикалық, халықаралық дейгейдегі іс-шаралардың

ұйымдастырушысы Асқаров Айбек Қайратұлы «Үздік жыл волонтері» аталымын иеленді.

Сондай-ақ, БҚО Қоғамдық даму басқармасының қолдауымен, «Жасыл ел» жастар еңбек жасақтарының республикалық штабы» жеке мекемесінің Батыс Қазақстан облыстық филиалының ұйымдастыруымен «Жасыл ел» жастар еңбек жасағының қорытынды кеші өтті.

«Жасыл ел» еңбек жасақтары – ел аумағында жастарды кең ауқымда қамтыған жобаның бірі. Осы жастар қаланың көгалдандыру жұмыстарына белсене араласып, алаңдарда, саябақтарда абаттандыру, тазалық жұмыстарын жүргізіп келеді. 2005 жылы құрылған көшбасшы ұйым белсенді жастарды біріктіріп, оларды еңбекке баулу, патриотизмді қалыптастыруға үлесін қосуда.

Облыс көлемінде өткен шарада М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университетінің студенті Оразымбетова Қарлығаш «Үздік командир», Даулетова Сауле «Үздік сарбаз», Багиров Еркебұлан «Үздік сарбаз» аталымдарымен марапатталды.

Студенттерімізді шын жүректен құттықтаймыз! Алар асуларыңыз биік болсын. Біз сіздермен мақтанамыз, мықтылар!

С 16 января в университете проводился форсайт-исследование с применением метода экспертных оценок. Целью данного исследования является определение приоритетных направлений развития академической и научно-исследовательской деятельности Западно-Казахстанского университета имени М.Утемисова на основе оценок влияния трендов и определения «образа будущего» в среднесрочной и долгосрочной перспективах. Экспертами этого исследования выступают преподаватели, магистранты и студенты факультетов вуза, члены Правления университета, руководители и сотрудники из числа административно-управленческого аппарата университета, а также работодатели.

ФОРСАЙТ-ИССЛЕДОВАНИЯ ПРИОРИТЕТОВ РАЗВИТИЯ УНИВЕРСИТЕТА

Экспертные фокус-группы организуются не только для оценки перспектив развития всего университета, но и каждого факультета. Форсайт-сессии проводятся сертифицированными модераторами и аналитиками университета, прошедшими в сентябре прошлого года обучение по программе форсайт-школы Проектного

офиса Национального центра развития высшего образования Министерства науки и высшего образования Республики Казахстан. По итогам форсайт-исследований будут подготовлены аналитические отчеты, программы развития факультетов, дорожные карты развития академической и научно-исследовательской деятельности университета, направленные на реализацию Программы развития

Западно-Казахстанского университета имени М.Утемисова на 2024-2029 годы.

Педагогикалық білім беру әлеуетін арттыру

Ағымдағы жылдың 5-26 қаңтарында Батыс Қазақстан облысының педагогикалық мамандарды дайындайтын іргелі жоғары оқу орындарының профессор-оқытушы құрамына арналған, Махамбет университетінің базасында өткізіліп, М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университетінің - 41, Жәңгірхан атындағы Батыс Қазақстан аграрлық университетінің - 12 және Батыс Қазақстан инновациялық техникалық университетінің - 35 оқытушысын қамтыған «Педагогикалық білім беру әлеуетін арттыру» жобасы аясында ҚР Ғылым және жоғары білім министрлігі ұйымдастырған, Дүниежүзілік банк қаржыландыруымен біліктілікті арттыру курсы өтті.

Махамбет университетінің басшылығымен өткізіліп отырған бұл шара барысында 30 Білім беру бағдарламаларын инновациялық тұрғыдан ендіру үшін дайындықты бастау, оларға силлабустар жасақтау, оқыту үшін қолайлы білім ортасын құру, сандық технологиялар мен белсенді оқу әдістерін қолдану, оқытуды бағалау жүйесін және бағалау критерийлерін жасақтау, т.б. тәрізді өзекті мәселелер қарастырылды.

Курстың мақсаты – білім беруді жаңғырту жағдайында педагогикалық құзыреттіліктер салаларын арттыру және оқу бағдарламаларын (силлабустар) әзірлеу арқылы кәсіби құзыреттіліктерді терең түсіндіру. Курс барысында профессор-оқытушылар құрамы еліміздегі қазіргі таңдағы педагогикалық білімнің жағдайы мен мәселелерін талқылаудағы, жоғары оқу орындарының педагогикалық қызметін жетілдірудегі тың ойлары мен ұсыныстарын ортаға салып, белсенділік көрсетті.

Образовательная выставка

24 января состоялось открытие образовательной выставки Bett UK 2024 в Лондоне, на которой, в составе казахстанской делегации возглавляемой Министром науки и высшего образования Саясатом Нурбеком, приняли участие представители ЗКУ им. Махамбета Утемисова - Председатель правления-ректор проф. Серғалиев Н.Х. и руководитель отдела международных отношений PhD Зубков В.С. В первый день представители ЗКУ познакомились с новейшими разработками в области образования, включая применение искусственного интеллекта, представленными ведущими мировыми производителями - такими как Apple, Lenovo, Microsoft и т.д.

Отдельное внимание было уделено участию в выступлении Министра Саясата Нурбека с докладом: «На пути трансформации: влияние искусственного интеллекта»

«ҮСТЕЛ ТЕННИСІ» КУРСЫ АЯҚТАЛДЫ

Республика бойынша ұйымдастырылған «Күміс университет» жобасы аясында 2023 жылдың қазан айынан бастап Махамбет Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университетінде «Үстел теннисі» бойынша курс өтті. Аталмыш курсқа Орал қаласы мен университет ардагерлері өтініш білдіріп 11 адам тіркелді. Курсты дене тәрбиесі кафедрасының аға оқытушысы, үстел теннисінен бірнеше облыстық, республикалық додаларда жоғары нәтижелерге қол жеткізген ұстаз Асхат Хамитұлы Джумағалиев жүргізді.

Әр жаттығу сайын шеберліктерін арттырған ардагерлеріміз Кадырбаев Мухамбет Мендигалиевич, Каримова Жанылсын, Шайекенов Жангельды Жумакаевич, Хон Владимир Николаевич, Раймкулов Серик Акимович, Жилкина Валентина Викторовна, Бахтияров Амангельды Тулеушевич, Гимадудтинов Рустам Хайриевич, Усиев Ермек Тулегенович, Серғалиев Изтлеу Махмұтович, Мурат Искалиев ездерінің ыстық ықыластары мен алғыстарын білдіріп, салауатты өмір салтын насихаттаумен қатар мол тәжірибе жинақтағанын және алдағы уақытта осы спорт түрі бойынша жалғасын тапса қатысатындықтарын жеткізді. Курсқа қатысушы зейнеткерлерге М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университетінің тәрбие жұмысы және әлеуметтік мәселелер жөніндегі басқарма мүшесі – проректор М.Қ.Сулейменов, біліктілікті арттыру және қайта даярлау орталығының жетекшісі Д.Ш.Телагисова, дене тәрбиесі кафедрасының меңгерушісі Л.В.Демченко арнайы сертификаттарды табыстады.

Қысқы мектеп - 2024

М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университетінде 3 қаңтарда профессорлық-оқытушылар құрамына арналған дәстүрлі қысқы мектеп ұйымдастырылды. Бекітілген бағдарламаға сәйкес қысқы мектеп аясында оқытушылар кәсіби дағдылары мен құзыреттілігін дамытуда жаңа идеяларды талқылап, өзара тәжірибе алмасты. Жұмыс барысында оқытушылар спикерлермен бірге ғылыми-зерттеу жұмыстары мен кәсіби практиканы ұйымдастыру, ұлттық баяндама негізінде білім беру бағдарламаларын әзірлеу аспектілері, жас оқытушылардың біліктілігін арттыру жолдары, кредиттік оқыту жүйесіндегі инновациялар, оқытуда жасанды интеллектті қолдану, т.б. тақырыптарда өзекті мәселелерді талқылады.

Мансап және жұмысқа орналастыру орталығы жетекшісі Т.С.Ермекалиевтың ұйымдастыруымен өткен семинарда педагогикалық кәсіби практиканы тиімді ұйымдастыруда қолданылатын құжаттардың рәсімделуі, әдіскерлердің студенттермен үнемі байланыста болуы, практика қорытындысы бойынша конференциялардың өткізілу форматы тақырыптарында ой қозғаса, ББ бағдарламаларының жобалық кеңсесінің жетекшісі Б.Ж.Джангазиева ұлттық баяндамаға сәйкес білім беру бағдарламаларын кәсіби стандарттар негізінде жаңарту бағытындағы жұмыстармен таныстырды.

ПОҚ әзірлейтін басылым сапасын арттыру және әдістемелік көмек көрсету мақсатында оқыту семинары өткізілді. Семинарда әдістемелік жұмыс және білім беру технологиялары бөлімінің аға сарапшысы Ш.Б.Абишева оқу, оқу-әдістемелік әдебиеттерді дайындау

және баспадан шығару ұсынымдарына енгізілген өзгерістермен, РОӘК грифін алуға ұсынылатын басылымдарды рәсімдеу тәртібі жайында айта келе, жоспарға ұсынар алдында қолжазбаның кем дегенде 80 % дайын болуы керектігін атап өтті.

Қысқы мектеп жұмысы қашықтықтан және онлайн оқыту орталығының жетекшісі З.У.Мукашеваның ұйымдастыруымен өткен «Қашықтықтан оқыту және онлайн-оқыту нысанында оқу процесін ұйымдастыру» семинарымен жалғасты. ПОҚ-мен қашықтықтан және онлайн оқытуды ұйымдастыру талаптары, білім беруде біртұтас ақпарат жүйесін құру, онлайн жүйеде сабақ берудің әдіс-тәсілдері талқыланып, бірқатар ұсыныстар берілді.

Сапа және аккредиттеу бөлімінің жетекшісі А.А.Кульжумиева факультет декандары, декандардың оқу-әдістемелік жұмысы жөніндегі орынбасарлары мен БББ жетекшілері, кафедра меңгерушілеріне білім беру бағдарламасының даму

жоспарының құрылымы, мақсат пен міндеттерден, мақсатты индикаторлардың орындалуы, күтілетін нәтижелер, жауаптылар мен орындалу мерзімінен тұратыны туралы ақпарат берді. Стратегиялық даму және инновация департаментінің директоры Э.Ж.Имашев білім беру бағдарламаларын дамытудың басым бағыттары білім сапасын басқару, кадр әлеуетін дамыту, ғылыми-зерттеу қызметін дамыту, үйлесімді дамыған тұлғаны қалыптастыруда БББ жетекшілеріне жүйелі жұмыс жасауда ұсынылған материалдардың өзектілігін атап өтті.

Сонымен қатар, университетте ғылыми-зерттеу жұмыстарын жүргізудің ерекшеліктері, ҚР Ғылым және жоғарғы білім министрлігі ғылым комитетінің гранттық қаржыландыру байқауларына өтінімдер беру тәртібі, халықаралық базаларға кіретін басылымдарға ғылыми мақала жазу ережелері бойынша ғылым және

ЖОО-дан кейінгі дайындық бөлімінің жетекшісі М.Г.Какишев оқыту семинарын өткізді.

Бағдарламаға сәйкес тіркеу бөлімі жетекшісі Э.М.Кдиргужина «Кредиттік оқыту жүйесіндегі инновациялар» тақырыбында идеялар форумын өткізді. Іс-шара барысында қатысушылар кредиттік жүйенің артықшылықтары, академиялық күнтізбе, нанокредит, ECTS кредит жүйесі, қосымша білім беру, т.б. тақырыптарды талқылай отыра, өзара жаңа идеялармен бөлісті.

Университеттің ПОҚ-ына уақытпен санасудың қажеттілігі бойынша «Тайм-менеджмент. Уақытты тиімді басқару» тақырыбында қаржы бойынша сарапшы, бизнес-тренер Алмагүл Исмагулова тренинг өткізді. Тренинг барысында оқытушылар ТМ техникаларымен және оны өмірде қолдану жолдарымен танысты. Тренер ТМ бірден қолдану оң нәтиже бермейтінін, оны біртіндеп енгізе отыра, қойылған мақсатқа қарай қолдануды ұсынды. Оқытушылар осы тақырыпта өз тәжірибелерімен бөлісіп, ТМ жаңа техникалары бойынша тренермен пікір алмасты. Тренинг соңында қатысушылар оң пікірлерін білдіріп, ТМ өмірде тиімді пайдалану қойылған мақсатқа байланысты деген қорытындыға келді.

Қысқы мектеп аясында бағдарлама негізінде «Жас оқытушылар мектебінің» жас мамандарға арналған біліктілікті арттыру курсының сабақтары жүргізілді.

Жалпы қысқы мектеп жұмысы барлығы 242 қатысушыны қамтыды.

М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университетінің әдістемелік жұмыс және білім беру технологиялары бөлімі білім беру ұйымдарының педагогтеріне арналған «Педагогтің кәсіби шеберлігі» республикалық онлайн байқауын өткізді.

Байқаудың мақсаты – педагогикалық қызметкерлердің ақпараттық мәдениетін, кәсіби деңгейін арттыру және педагогтердің белсенділігін, дербестігін, креативтілігі мен шығармашылық ізденісін ынталандыру.

Байқау 2 кезеңнен тұрды. 1-кезең: «Менің портфолио – педагогикалық бейнем» (қатысушының өзі туралы ақпарат, шығармашылық жетістіктері, педагогтің сабақ және басқа да іс-шаралар барысындағы фотосуреттері) педагогтің портфолиосын зерделеу. 2-кезең: «Педагогикалық шеберлік қоймасы». Өткізілген ашық сабақтарының бірін бейне-сабақ және мақала түрінде жіберуі қажет (панорамалық сабақ, ұзақтығы – 7-10 минут).

Қатысушы-педагогтердің конкурстық материалдарын университет ректорының 2023 жылғы 1 желтоқсандағы № 013-405 бұйрығымен бекітілген комиссия құрамы қарады. Байқау комиссиясының құрамы ғылыми дәрежесі, лауазымы бар, еңбек өтілі 25 жылдан кем емес профессор-оқытушылар құрамы, республиканың алдыңғы қатарлы педагогикалық жоғары оқу орындарының ғалымдары, Орал қаласы білім беру бөлімі мен Батыс Қазақстан облыстық білім басқармасының мамандары, «Атамекен» өңірлік кәсіпкерлік

палата қызметкері, қала мектептерінің тәжірибелі мұғалімдері мен өткен жылдардағы әр түрлі деңгейдегі біліктілік байқауларының жеңімпаздарынан қалыптасты. Байқау материалдарын бағалау нақты критерийлер бойынша автоматтандырылған түрде жүргізілді.

Байқауға еліміздің әр облысынан мектепке дейінгі білім беру мекемелерінің тәрбиешілері, жалпы орта білім беру мектептерінің мұғалімдері, техникалық және кәсіптік білім беру, жоғары оқу орындарының оқытушылары, барлығы 137 педагог қатысты. Жоғары оқу орны бойынша Еуразия ұлттық университеті, Қарағанды техникалық университеті, Оңтүстік Қазақстан педагогикалық

университеті, Х.Досмұхамедов атындағы Атырау университеті, Ы.Алтынсарин атындағы Арқалық педагогикалық институтынан кәсіптік техникалық білім беру ұйымдары бойынша Қызылорда, Атырау, Ақтау, Орал қалаларының колледждерінен, жалпы білім беретін мектеп бойынша Алматы, Батыс Қазақстан облысы, Петропавл, Атырау, Орал қалалары мектептерінен, балабақша бойынша Астана, Өскемен қалаларынан, Жетісу, Атырау, Алматы облыстарынан педагогтер бақ сынады.

Байқау қорытындысының 2023 жылғы 28 желтоқсандағы №1 хаттамасына сәйкес жеңімпаздар әр бағыттан гран-при -1, I орын -1, II орын – 2, III орын – 3

анықталып, барлық қатысушыларға байқауға қатысқаны үшін сертификаттар табыстау және жеңімпаздарды гран-при, I, II, III дәрежелі дипломдармен марапаттау туралы шешім қабылданды. Байқау қорытындысы бойынша құжаттар М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университетінің сайтына жүктелді. Сонымен қатар, байқауға қатысушылардың дайындаған мақалалары бойынша жинаққа ISBN алынып, баспадан шығаруға ұсынылды.

Барлық жеңімпаздарды лайықты марапаттарымен құттықтаймыз!

Д.Т. УТЕУЛИЕВА,
Әдістемелік жұмыс және білім беру технологиялар бөлімінің жетекшісі

«Педагогтің кәсіби шеберлігі» республикалық онлайн байқауы

Қысқы мектеп аясында М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университеті мен Орал қаласы білім беру бөлімінің арасындағы өзара ынтымақтастық туралы меморандум бойынша 2024 жылғы 4-5 қаңтарда информатика пәні мұғалімдеріне арналған «Python бағдарламалау тілі» тақырыбында оқыту семинары ұйымдастырылды. Аталған семинардың мақсаты - python бағдарламалау тілін оқытуда мектеп мұғалімдеріне әдістемелік көмек көрсету, оқытуда қиындық туғызатын тақырыптарды талқылап, өзара тәжірибе алмасу.

Информатика пәні мұғалімдеріне арналған оқыту семинары

Семинарды университеттің информатика пәні мұғалімдері мен IT мамандарын дайындау білім беру бағдарламаларының аға оқытушылары Мухамбетова Гайнеш Гумаровна мен Хамзина Акмарал Абилкаировна жүргізді.

Семинарға Орал қаласы білім беру бөліміне қарасты мектептердің 94 информатика пәні мұғалімі қатысты. Екі күндік семинар барысында жоспарға сәйкес қатысушыларға теориялық білім берумен қатар практикалық жұмыстар жүргізіліп, Python бағдарламалау тілінің қазіргі қолданылуы мен соңғы жетістіктері талданды. Python бағдарламалау тілінің «Цикл және оның түрлері. Массив. Массивті енгізудің 3 түрі. Массивті түрлендіру есептері. Матрица. Матрицаны түрлендіру. Файлмен жұмыс. Файлдағы матрицамен жұмыс» тақырыптарының теориясы мен оны қолданып есеп шығарудың әдісі түсіндірілді. Сонымен қатар, қатысушылар Google Form қосымшасында матрица

тақырыбына сәйкестік тест тапсырмаларын орындап, компьютерде олимпиадалық есептердің Python тілінде бағдарламасын құрды. «Таңдау командасының қолданылуы», «Tkinter модулін қолданып, жоба жасау», «Python тілінде жасалған нейрожелілерге шолу» тақырыптарына талдау жасалды. Мектеп мұғалімдері пайдалану ерекшеліктерімен танысты және осы цифрлық технологияларды қолданудың практикалық дағдыларын меңгерді.

Семинарға қатысушылар құнды ақпараттар беріп, өз тәжірибесімен бөліскен университет оқытушыларына алғыстарын білдірді. Аталған бағытта әдістемелік семинарлар алдағы уақытта да өз жалғасын таба бермек.

Семинар соңында қатысушылар Google Form-да онлайн сауалнама толтырып, кері байланыс орнатылды.

А.Е.РАХМЕТОВА,
Әдістемелік жұмыс және білім беру технологиялар бөлімінің сарапшысы

Бүгінгі күні білім алушының қызығушылығын, ойлау қабілетін, ізденушілігін дамытып, жалпы қоғамға бейім құзыретті мамандарды дайындауда түрлі әдіс-тәсілдерді тиімді қолданғанымыз жөн.

Студент білімді дайын күйінде тек оқытушы түсіндірмесінен ғана алмауы үшін оқытуды білім алушының жеке тұлғасына бағыттау, ал оқыту әдістерін тұлғааралық қарым-қатынастарға бейімдеу заман талабы болып табылады.

Оқытудағы жаңа әдіс-тәсілдер қоржыны

Оқу үрдісінде қолданылатын әдістер саны, түрі орасан көп. Сондықтан оларды ғылыми топтастыру қажеттігі туындайды. Бұл оқу әдістеріндегі жалпылық пен жалқылықты, мәнділік пен кездейсоқтықты анықтауға жәрдемдеседі, оларды мақсатқа орай әрі тиімді пайдалануға септігін тигізеді.

Мен оқытуда төмендегідей негізгі мақсаттарды басшылыққа аламын:

- студенттердің өз бетінше жұмыс істеу тиімділігін арттыру; жекелей, жұппен, топпен жұмыс жүргізу;
- қабілетіне қарай деңгейлік тапсырмалар беру; студенттердің теориялық практикалық сауаттылығын арттыру;
- жекелеген жұмыстар, жұптық, топтық жұмыстар арқылы ойын ашық айта білуге, пікір таластыруға, жолдастарының ойын тыңдауға, жауаптарын бағалай білуге үйрету.

Өз тәжірибемде оқу мақсатына нәтижелі жетуде қолданатын кейбір әдіс-тәсілдерге тоқталып өтсем:

Кейс-стади – бұл нақты оқиға мен жағдаятты талдауға арналған іскерлік ойын. Кейс-стадиді қолдану барысында білім алушылар топтық сұрақ-жауап кезінде шығарылған мәселенің маңызын түсіндіріп, жағдайды бағалайды, оқиға немесе процеске талдау жасайды, өзіндік шешу жолдарын көрсетеді. Кейс-стадиді қолдану: жүйелі, корреляциялық, факторлық, статистикалық және тағы басқа талдау біліктіліктерін шыңдауға мүмкіндік береді; білім алушылармен қосымша тапсырмалар жасау нұсқаларын жобалайды; «ми шабуылы» пікірталасын өткізу, ғылыми дауласу, негізгі және әр жақты шешім бойынша дебаттар дайындалып өткізіледі деп жобалайды. Кейс-стадиді қолдану барысында білім алушылардың дайын білімді меңгеруі емес оны өндіруге, яғни теориялық білімін практикалық міндеттерді шешуге қолдану дағдыларын дамыту және мұғаліммен білім алушылардың ынтымақтаса шығармашылықпен жұмыс жасауына басты назар аударылады.

«Кинометафора» әдісі бойынша оқушының логикалық ойлау қабілеті дамиды. Бұл әдіс АКТ-ны қолдану арқылы жүзеге асырылады. Белгілі бір тақырыпта бейнеролик, қысқаметражды фильмдерді көрсету арқылы білім алушының өз ойын, пікірін қалыптастырып, фильмнен алған әсерін өмірмен байланыстыра алуына ықпалын тигізеді.

Рөлдік ойындар – тиімді интербелсенді әдістердің бірі.

Педагогика саласында зерттеу жүргізетін ғалымдардың басым көпшілігі оқытудың ойын әдістерін кәсіби дамуды қамтамасыздандырудағы ең тиімді әрі болашағы зор тәсілдер деп есептейді. Өйткені, іс-әрекет арқылы үйрену мен үйрету-танымның тиімді тәсілі екендігі баршаға аян. Адам жадында бірінші мезетте өзінің жасағаны мен бастан кешкен әсерлері қалады. Ал рөлдік ойындар студенттердің өздерін басқа адамдардың орнына қойып, мәселе немесе проблеманы солардың тұрғысынан қарастырып, шешімді өз «қолдарымен» жасауды меңзейді.

Сонымен қатар, студенттердің өткен материалды қаншалықты меңгергенін, білім деңгейін жылдам бағалауда арнайы платформаларды пайдалану оң нәтиже береді. «Google test» және «Kahoot» - оқытудың белгілі бір бөлігін меңгеру дәрежесін өлшеуге бағытталған тапсырмалар жиынтығы. Олар уақытты көп жоғалтпас үшін, көлемінің шағын болуы, оның әрі қысқа, әрі жинақы болуын, тапсырма мен жауаптағы дәлдік пен айқындықты қамтамасыз етуді т.б. талап етеді. Тесттік бақылаудың ерекшелігі: тест-бағалау нәтижесін нақты көрсетеді; уақытты үнемді пайдалануға мүмкіндік туғызады; бақылау бір мезгілде барлық оқушыларды қамтуға қол жеткізеді; тест жұмысын атқару барысында барлық оқушылар бірдей тең жағдайда болады.

Қазіргі білім жүйесінің ерекшелігі-тек біліммен қаруланып қана қоймай, өздігінен білім алуды дамыта отырып, үздіксіз өз бетінше өрлеуіне қажеттілік тудыру. Елімізде білім берудің жаңа жүйесі жасалып, оның мазмұнының түбегейлі өзгеруі, оның дүниежүзілік білім кеңістігіне енуі бүкіл оқу әдістемелік жүйеге, педагогтер алдына жаңа талаптар мен міндеттер қойып отыр.

Қорытындылай келе, жаңа әдіс-тәсілдер сабақтың сапасын жақсартуда, студенттерге білім берумен қатар, өздігінен білім алуға үйретуде таптырмас құрал болып табылады. Мен келешекте педагогикалық іс-тәжірибемді ары қарай шыңдап, жаңаша жоспарға, жаңа әдіс-тәсілге сәйкес әрекет ете отыра, біліктілік пен біліміммен бөлісіп отырамын. Білім беру жолында педагог көшбасшы болуға лайық әрекет етуі керек деп санаймын.

А.Ж. КУСПАНОВА,
Тарих, экономика және құқық факультеті,
дүниежүзілік тарих және әлеуметтік-саяси пәндер
кафедрасының оқытушысы, т.ғ.м.

«ПЕДАГОГИКАЛЫҚ КӨШБАСШЫЛЫҚ» жобасы

2023-2024 оқу жылында М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университеті мен Орал қаласының Білім бөлімінің арасындағы келісім шарт негізінде, Орал қаласы №40 жалпы орта білім беретін мектебі мен Эстетикалық бағыттағы гимназияда «Педагогикалық көшбасшылық» кәсіпке дейінгі дайындық жобасы жүзеге асырылуда.

Бұл бастама педагогикалық мамандықтарға икемі бар жоғары сынып оқушыларын ұстаздыққа бейімдейді. Жобаның мақсаты – оқушыларда мақсатты кәсіптік-педагогикалық бағдарды, педагогикалық қызметке тұрақты қызығушылықты ояту, педагогикалық мамандықты саналы түрде таңдау және көшбасшылық қасиеттерді дамыту.

Жоба бағдарламасы мотивациялық, психологиялық, педагогикалық шеберхана және болашақ педагог – заманауи көшбасшы модульдерінен құрылған және әр модульдің қол жеткізетін нәтижелері болады.

Жоба барысында мектеп оқушыларын педагогикаға ерте бейімдеу және көшбасшылық қасиеттерді дамыту мақсатында бизнес-тренерлер, сарапшылардың қатысуымен психологиялық тренингтер, мотивациялық кездесулер өткізілуде.

Әдістемелік жұмыс және білім беру технологиялар бөлімі

Ағымдағы және болашақтағы аса өзекті мәселелерді қамтыған

Президент Қ. К. Тоқаев Егемен Қазақстан газетіне берген «Біз озық ойлы ұлт ретінде тек қана алға қарауымыз керек» атты сұхбатында мемлекетіміздің дамуының сыртқы және ішкі саясатына қатысты ағымдағы және болашақтағы аса өзекті мәселелерді қамтыған.

Қазақстан өз тәуелсіздігін алған кезеңнен бастап демократиялық даму жолын таңдады.

Президент Қ.К.Тоқаевтың саяси реформалары еліміздің демократиялық дамуын одан әрі тереңдетуге бағытталған. Президент өз сұхбатында - «2023 жыл еліміз үшін маңызды оқиғаларға толы жыл болды. Біз негізгі саяси реформаларды аяқтап қалдық. Конституциялық Сот жұмысын бастады. Мәжіліс және барлық деңгейдегі мәслихат депутаттары жаңа ереже бойынша сайланды. Алғаш рет аудан және облыстық маңызы бар қала әкімдерін сайладық», - деп мәлімдеді.

Еліміздің экономикалық дамуында оң өзгерістер орын алуда, жаңа реформалар мемлекетіміздің жаһандану дәуірінде бәсекеге қабілеттілігін дамытуға бағытталған. Президент сұхбатындағы – «Біз әділ және бәсекелі экономика жүйесін құруға кірістік. Экономиканы әртараптандыру және монополиядан арылту, инфрақұрылымды жаңғырту, бизнесті қолдау, инвестиция тарту жұмыстарымен мықтап айналыстық», - деген ой-толғау еліміздегі жаңа экономикалық саясаттың айқын көрінісі.

Мемлекеттік идеология саласы да ел дамуының рухани – құндылықтық бейнесін қалыптастыратын маңызды бағыт. Президент өз сұхбатында – «Ұлттық құрылтайдың отырыстары идеология саласындағы мәселелерді, ұлттың жаңа сапасын қалыптастыру ісін, қоғамның құндылықтар жүйесін жаңғырту жайын талқылайтын тиімді пікірталас орнына айналды» - деп атап өтті.

Мемлекетіміз көпвекторлы сыртқы саясатты мүлтіксіз ұстанып келеді. Қазақстан үлкен державалар АҚШ, Қытай, Ресей және Еуроодақ елдері арасындағы мүдделер қайшылығын шебер пайдалана отырып, өз сыртқы ұпайын түгендеу үстінде. Мемлекет басшысы өз сұхбатында атап өткендей – «Біз ұлт мүддесін ескере отырып, сындарлы әрі салиқалы сыртқы саясатты жалғастырамыз. 2024 жылы елімізде бірқатар ауқымды саммит, форумдар өтеді».

Тұрар ШАЙХИЕВ,
аға оқытушы

Ж.Молдағалиев атындағы облыстық орталық әмбебап ғылыми кітапханасының конференц залында «Зорлық – зомбылыққа жол жоқ» атты ақпараттық сағат өткізілді.

ЗОРЛЫҚ-ЗОМБЫЛЫҚҚА ЖОЛ ЖОҚ

Шараның мақсаты - жастарға зорлық-зомбылықтың кез келген түрі адамның жаны мен тәніне үлкен зардап әкелетін соққы екенін түсіндіру, жастарға алдымен өзін сыйлауға, ортаны құрметтеуге, бойға адами жақсы қасиеттерді қалдырып, халқымыздың әдеп-ғұрпын сақтап, оны дұрыс қолдануға бағыттау. Облысымыздағы дағдарыс орталығының жұмыс жасайтынын, кез келген адамның тегін психологиялық және заңи көмек ала алатынын жеткізу.

Аталмыш шараға М.Өтемісов атындағы БҚУ Тарих, экономика және құқық факультетінің «Құқықтану» БББ-сының юр-31, юр-33 топтарының 3-курс студенттері топ жетекшілері Құмарова Ұлдай Құмарқызымен қатысты. «Зорлық – зомбылық» қазіргі қоғамда белең алып отырған мәселенің бірі екені бәрімізге мәлім. Осы орайда, зорлық-зомбылықпен күрес шаралары бойынша мағлұматтар беру үшін облысымыздағы «Жұмыспен қамту және әлеуметтік бағдарламалар бөлімінің тұрмыстық зорлық-зомбылық құрбандарына арналған дағдарыс» орталығының әлеуметтік жұмыс жөніндегі маманы Қожағалиева Жеңісгүл Оразғалиқызы және психолог маманы Жақсымбетова Әсем Закарияқызы шараға шақырылды. Аталған мамандар қатысушыларға дағдарыс орталығының, толық қызметі мен көрсетілетін көмегі туралы, еліміздегі зорлық – зомбылыққа қарсы заң туралы және осындай жағдайға тап болған кездегі сақтық шаралары, сонымен бірге олардың алдын алу туралы мол мағлұматтармен бөлісті.

Мамандар қазіргі уақыттағы зорлық-зомбылықтың кең таралып жатқан түрі тұрмыстық зорлық-зомбылық бойынша соқтығысқан дағдарыс орталығының тәжірибелері мен өңір бойынша статистикалар жөнінде сөз қозғады.

БӨКЕЙОРДА РЕЗЕРВАТЫНЫҢ БИОАЛУАНТҮРЛІЛІГІН ТҮГЕНДЕУ НӘТИЖЕЛЕРІ

М.Өтемісов атындағы БҚУ ғалымдары университеттің флора мен фаунаны түгендеу және Аралсор халықаралық ғылыми жартылай стационарын құру жөніндегі ынталы жобалары бойынша Бөкейорда резерватына аралық ғылыми есеп тапсырды. Қазақстанда алғаш рет 2023 жылы Аралсор халықаралық ғылыми жартылай стационары құрылды. 10 ғылыми экспедиция өткізілді. Жүргізілген зерттеулер нәтижесінде жаратылыстану ғылымдары саласындағы пәнаралық зерттеулер үшін полигон құрылды, М.Өтемісов атындағы БҚУ, Ресей Ғылым Академиясының ОФЗО-ң Дала институты және Бөкейорда резерваты арасында ғылыми ынтымақтастық жүзеге асырылды.

Ғалымдар зерттелетін аумақтың флорасында 104 туыс пен 35 тұқымдасына жататын 169 түрі бар екенін анықтады. Қосмекенділердің 1 түрі және бауырымен жорғалаушылардың 6 түрі, құстардың 100 түрі анықталды, олардың ішінде ұя салатын - 60, мигранттар – 39, қоныс аударушылар – 1. Сай-жыра желісінің динамикасын бақылау үшін реперлік желісі салынды. Резерват аумағында жыртқыш құстарды сақиналау жүргізілді. Резерват және ғылыми жартылай стационар базасындағы зерттеулер 2024 жылы жалғасады.

Қажымұрат АХМЕДЕНОВ,
Ғылыми жұмыс және халықаралық байланыстар
жөніндегі проректор

Ғылыми кітапхана қоры жаңа монографиямен толықты

Әбділманов А.Ә. Арнаулы сала тілін қалыптастырудың ғылыми – практикалық негіздері (мұнай және газ кенорындарын игеру мен пайдалану саласы терминдері бойынша)/А.Ә.Әбділманов – Орал: «QUANYSN» баспасы. 2023.-276 б.

Монографияда қазақ тіліндегі мұнай мен газ саласына қатысты қолданып жүрген лексикалық бірліктердің терминдену үдерісі мен әлеуеті зерттеуге алынған. Ізденіс жұмыста тұтас сала тілінің арнаулы сипатын анықтап арнаулы сала тілі екендігін анықтауға талпынған.

Зерттеу жұмысы қазақ тілінде қалыптасқан терминдер мен терминүміткер сөздердің әр жылдардағы статикалық еңбектерде (оқу құралдары, еңбек журналдары, сөздіктерде т.б) талдау, саралау, салыстыру негізінде жүргізілген.

Кітап жоғары оқу орындарының филолог- студенттері мен терминология, арнаулы мақсаттар тілі мәселелерін зерттеушілерге және мұнай – газ саласы бойынша аудармашы мамандарға арналған.

- Зейнолла Жақсылықұлы, сұхбатымызды сіздің туып-өскен ортаңыздан бастасақ. Балалық шағыңыз қалай өтті? Әдебиет әлеміне келуіңізге не түрткі болды?

- Мен 1960 жылы 10 мамырда бұрынғы Жымпиты ауданының (қазіргі Сырым) Аралтөбе ауылдық кеңесіне қарасты №3 Жамбыл бөлімшесінің Қарабас – Плантация елді мекенінде қарапайым отбасында дүниеге келдім. Төрт жасымда №2 Қызылағаш бөлімшесіне көшіп келдік. Әкем Жақсылық – механизатор, анам Бақыт үй шаруасында болды. Анам негізі 10 құрсақ көтерген. Алайда сәбилердің дені жастай шетіней беріп, төртеуіміз өстік. Әкеміз кітапқұмар жан болатын. Үйдегі шкафқа том-том кітаптар жиып қоятын. Әкем Қадыр Мырза Әлимен рулас ағайын еді. Жауғаштылармыз ғой. Бір оқиға есімде қалыпты. 1965-1966 жылдары болуы керек, түс мезгілінде үйге бір топ адам сау етіп кіріп келді. Ол кезде бес-алты жастағы баламыз. Ағам екеуіміз үйге келген қонақтың қолына су құюға таласатын едік. Анам ет асып жатыр. Келген қонақтар Қалижан Бекхожин, Тұманбай Молдағалиев, Қадыр Мырза Әли екен. Сол кезде ақын-жазушылар шалғай ауыл-аймақты аралап, шығармаларын насихаттап, кітаптарын тарататын. Ауылға келген қонақтарды шай-су ішуге үй-үйге бөліп жіберетін. Сол бір сапарларында оларға біздің үйден дәм-тұз бұйырыпты. Бала болған соң үйге келгенде есімдерін білмедік. Кейін аудандық газеттен оқып, суретінен таныдық. Бастауыш сыныпты Қызылағаш ауылындағы мектепте оқыдым. Оқушы санының аздығына байланысты ол мектеп жабылып, төртінші сыныптан бастап Аралтөбе ауылындағы орта мектепке ауысып, содан аяқтадым. Жеті жыл интернатта жатып тәрбиелендім. Әдебиетке қызығушылығымды оқушы кезімде ұстаздарым оятты. Қазақ тілі мен әдебиеті пәнінен сабақ берген Бигелдиева Зайдаш апайымыздың еңбегі зор еді. Мектеп оқушылары арасында әдеби кештер ұйымдастырылатын. Сондай жиындарда өлең оқуға баулыды. Жаңадан шыққан кітаптар бойынша мектепшілік конференциялар ұйымдастырылатын. Көркем шығармаларды өзімізше талдап, баяндама жасайтынбыз. Сондай-ақ әдебиетке құмар жасөспірімдер облыстық, республикалық газет-журналдарға өлеңдерімізді жолдайтын едік. Мен де шатпақтап жазған өлеңдерімді, мақалаларымды жіберемін. Сондай кезде маған редакциядан «Ізденіңіз, көп кітап оқыңыз. Сіз ақындықтан гөрі журналистикаға бейімсіз» деген жауап келетін. Өлеңдерім шықпаса да, осы жауаптың өзіне мәз болатынбыз. Мектеп бітірген жылы сол оқу ошағына мұғалім боп жұмысқа орналастым, кейін әскерге кеттім. Еңбек жолымды 1977 жылы 17 жасымда мұғалім боп бастап (әскердегі екі жыл да педогогикалық еңбек өтілі саналады екен), биыл 46-шы Білім күнін қарсы алдым. Кейін сол кездегі А.Пушкин атындағы Орал педагогикалық институтының филология факультетіне қазақ тілі мен әдебиеті мамандығы бойынша оқуға түсіп, оны 1990 жылы бітірдім. Сырым ауданының Қызылағаш орта мектебінде мұғалім, кәсіподақ ұйымының төрағасы, оқу-тәрбие ісі жөніндегі орынбасары қызметтерін атқардым. Сырым ауданының бұрынғы «Қызыл ту» газетінде штаттан тыс тілші болдым. Аталмыш газеттің сол кезде редакторы Бақтығұл Ойшыбаевтың қолынан алған қызыл куәлігім әлі сақтаулы тұр. Одан кейін облыстық, республикалық газеттерге ауыл өмірі, әдеби шығармалар туралы мақалалар жазып тұрдым. Мәселен, «Қазақ әдебиеті» газетінде жарияланған «Социалшыл екен деп ұмытпайық Сәкенді» аталған мақалама сәкентанушы ғалым, профессор Тұрсынбек Кәкішев, «Егемен Қазақстанда» жарық көрген «Ғұмар Қараш оқулықтан неге тыс қалған» деген жазбама Фариза Оңғарсынова, «Орал өңірінде» жарияланған «Абайды танып болдық па» аталған мақалама ұстазым Серікқали

Поэзияда арнау мен жылауық жыр көбейді

«Сұхбат» арнайы бетінің бүгінгі қонағы – облыстағы әдебиеттанушы-ғалымдардың көш басында тұрған ғалым-ұстаз, филология ғылымдарының кандидаты, профессор Зейнолла Мүтиев. Саналы ғұмырын М. Өтемісов атындағы БҚУ студенттеріне сабақ беруге арнап, әдеби өлкетану бағытында құнды еңбектер жазған бекзат болмысты көйпкеріміз бүгінде зейнеткерлік жасқа жетіп отыр. Тіршілікте көрген-білгені, ұққан-түйгені мол тәжірибелі әдебиеттанушымен тілдесіп, оның өмір дерегі мен шығармашылығына қанықтық. Сондай-ақ әдебиет әлеміне жаңа леппен келген жастардың шығармашылығындағы жетістіктер мен кемшіліктері туралы да білген едік.

Шарабасов жоғары баға бергендері есімде қалыпты.

1993 жылы Орал қаласындағы С.Сейфуллин атындағы облыстық дарынды балаларға арналған мектеп-интернат лицейге айналып, жұбайым екеуімізді қызметке шақырды Жұбайым Гүлжамал да жоғары санатты мұғалім, биология пәнінен сабақ берді. Қалаға көшіп келіп, жатақханаға орналастық. Мұғалімдікпен қатар қазақ әдебиеттану мәселелерімен айналысып, ғылыми-зерттеу, оқу-әдістемелік еңбектер жаздым. Мектепте мұғалім болып жүрген кездегі жетістігім – Абай Құнанбайұлының 150 жылдығына орай қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімдері арасында өткен облыстық олимпиададан бас жүлдені жеңіп алдым. Ол кезде жасым небәрі 30-дан сәл асқан болатын. 1995 жылы 10-сынып оқушыларына арналған

«Қазақ әдебиеті» бағдарламасын құрастырып, жобам республикалық байқаудан бірінші орын алды. Содан екі жыл қатарынан республикадағы мектеп-лицейлер қазақ әдебиеті пәнін сол бағдарлама бойынша өткізді. 1997-2000 жылдар аралығында Абай атындағы Алматы мемлекеттік университетінде қазақ әдебиеті кафедрасының ізденушісі болдым, яғни аспирантураның сырттай бөліміне оқуға түстім.

- Қателеспесем, сіздің кандидаттық диссертацияңыздың тақырыбы – «Фариза Оңғарсынованың лирикасы». Қазақтың өр мінезді, асқақ рухты қызы Фариза апаймен қашан, қалай таныстыңыз?

- Дұрыс айтасың, «Фариза Оңғарсынованың лирикасы» тақырыбында кандидаттық диссертация қорғадым. Аспирантураға оқуға түскенде ғылыми жетекшім кандидаттық диссертация қорғау үшін бірнеше тақырып ұсынды. Олардың қатарында Қадыр Мырза Әлидің, Мыржақып Дулатовтың және Фариза Оңғарсынованың шығармашылығы болатын. Міржақып Дулатовтың еңбектерінің дені төте жазумен жазылғандықтан, тісім батпайтын еді. Ал Қадыр Мырза Әлидің шығармашылығынан тағы бір аспирант қорғайын деп жүр екен, сол себепті онымен қабаттаса шабуды қош көрмедім. «Фариза Оңғарсынованың лирикасы» тақырыбын алдым әрі лирика жүрегіме жақын еді. Ғылыми жетекшім профессор Серік Мақырұлы болса, ресми оппоненттерім – филология ғылымдарының докторы, ҚР ҰҒА академигі Серік Қирабаев пен филология ғылымдарының кандидаты Шәмшібай Сариев. Тақырыпты таңдаған кезде «Фариза апай өте қатал. ҚазҰУ-дың мен деген аспиранттары жолығып, зерттеуге рұқсат сұрағанда келіспеген. Тіпті сөйлеспеген де» деп қорқытып қойды. Содан апайдың телефонын тауып алып, қоңырау шалдым. «Қайда оқисың? Қай жоғары оқу орнын бітірдің?» деп сұрады. Мен Оралдағы пединститутта

оқығанымды, С. Сейфуллин атындағы облыстық дарынды балаларға арналған мектеп-интернат кешенінде қызмет ететінімді, жоғары санатты мұғалім екенімді мақтанышпен айтып жатырмын... Апай күлді. Бірақ шығармашылығын зерттеймін деген талпынысыма қарсы болған жоқ. Уақыт зымырап өтіп жатты. Зерттеу жұмысым жазылып, аяқтала келді. Алматыда Мұхтар Әуезов атындағы Қазақ мемлекеттік академиялық драма театрында апайдың «Мен саған ғашық емес ем» кітабының тұсаукесері өтті. Залда ине шаншыр орын болмады. Кандидаттық диссертация қорғауыма төрт күн қалған-ды. Ресми оппонентім Шәмшібай аға мені де сол кешке бірге алып барды. Ол кісі апайға мән-жайды түсіндіріп, «Сіздің шығармашылығыңызды зерттеп жүрген оралдық мұғалімді өзіңізге таныстырайын» деп айтып қойған екен. «Кеш аяқталған соң қора жақтан келсін» депті. Қора жақ дегені театрдың артқы есік жағы екен. Қолымда диссертацияның авторефераты бар, апайға ұсынып, қорғауыма шақырмақшымын. Бардық. Қасында Алматы облысының сол кездегі әкімі Заманбек Нұрқаділов, жұбайы Мақпал Жүнісова, Атырау облысының әкімі болған Иманғали Тасмағамбетов, сондай-ақ елімізге танымал бір топ қаламгер, қоғам қайраткерлері тұр екен. Сол кезде Заманбек Нұрқаділов ағамыз «Алматының академиктері бітірмеген шаруаны Оралдың шынашақтай мұғалімі атқарған екен. Бұл балаға кандидаттықты қорғатпай-ақ, Фариза апасына қорықпай барғаны үшін дипломды беріп жіберу керек» деп әзілдеді. Айналасындағылардың бәрі қыран-топан күліп жатыр. Апай риза болып, маңдайымнан сүйіп, батасын берді. Кітабына «Зейнолла, айнама, рақмет! Ризамын! Тілекші Фариза апай» деп автограф жазып ұсынды. Осылайша Фариза апайдың батасымен 2000 жылы 24 мамырда Абай атындағы Алматы мемлекеттік университетінде диссертациям сәтті қорғалды. Сөйтіп, республикада мектеп мұғалімдері арасынан шыққан тұңғыш магистр атандым. Кейін зерттеу еңбегімді монографиялық кітап етіп шығарып, бірнеше данасын апайға бердім. Қуанып, алғысын айтты.

- Зейнолла Жақсылықұлы, соңғы жылдары әдеби өлкетану бағытында ғылыми жобалар дайындауға ден қойып жүрсіз. Солардың бірқатарына тоқталып өтсеңіз.

- Ең алғашқы гранттық ғылыми жобам «Әдеби өлкетану: рухани жаңғыру (Орал өңірі ақын-жазушыларының шығармашылық мұрасы. XX-XXI ғасырдың басы)» деп аталды. Онымен 2018-2020 жылдары жұмыстандым. Шәкірттеріммен бірге үш кітаптан тұратын ғылыми монография мен оқу хрестоматиясын дайындадық. 1-кітапқа Шәңгерей Бекеев, Ғұмар Қараш бастаған барлығы 12 ақын-жазушы өнді. Осы кітапқа Жәнібек ауданында туып-өскен, Кенен Әзірбаев пен Жамбыл Жабаевтың ақындық мектебінен өткен Қалима Өтеғалиева есімді ақын апамызды кіргіздік. Екі жанрды тең ұстаған өнерпазды бұған дейін алматылық ақын деп келген. Осылармен қатар Абдолла Жұмағалиев, Қажым Жұмалиев, Тайыр Жароков, Хамза Есенжанов, Жәрдем Тілеков, Сағынғали Сейітов, Жұбан Молдағалиев, Берқайыр Аманшин, Боранғали Ырзабаев сынды қаламгерлер шығармаларына талдау жүргізілді.

2019 жылы шыққан 2-кітапқа хронологиялық ретпен енген Қадыр Мырза Әли, Сайымжан Еркебаев, Сатыбалды Даумов, Жанғали Набиуллин, Қайыр Бектұрғанов, Қайрат Жұмағалиев, Бақтығұл Ойшыбаев, Айтқали Нәріков, Асқар Сұлтанов, Құрманғазы Қараманұлы, Ақұштап Бақтыгереева, Мұқадес Есламғалиев, Алпамыс Бектұрғанов, Шолпан Қыдырниязова, Айсұлу Қадырбаева – барлығы 15 ақын-жазушының шығармашылық әлеміне барлау жасалды.

Өңір әдебиетінің даму барысын адақтаған 2020 жылы шыққан үшінші кітапта 20 көркемсөз шеберінің туындылары жинақталып, әдеби, ғылыми сараптама жасалды. Олар: Сағат Әбдугалиев, Оралбай Сату, Жанғали Мырзәлиев, Махмет Қажиахметов, Дариға Мұштанова, Аманкелді Шахин, Ботакөз Баймұқанқызы, Закария Сисенғали, Ғайса-Ғали Сейтақ, Ұлдай Сариева, Ақмаржан Таубаева, Серікқали Хасан, Талап Таймасұлы, Айбатыр Сейтақ, Мира Сүйіншәлиева, Бауыржан Ғұбайдуллин, Қазыбек Құттымұратұлы, Батырболат Айтболатұлы, Мұнайдар Балмолда, Бауыржан Халиолла.

2020 жылы екінші қайтара ғылыми жоба байқауына қатысып, ҚР Білім және ғылым министрлігі Ғылым комитеті Ұлттық ғылыми кеңес шешімімен грант иесі атандым. Ол жобаның тақырыбы – «Қазіргі қазақ әдебиеті поэтикасы: дәстүр және жаңашылдық (Батыс Қазақстан аймағы ақын-жазушыларының шығармашылығы негізінде)» деп аталады. 2018-2020 ж.ж. бірінші жобада тек Орал өңірі ақын-жазушыларының шығармашылық әлемін қарастырсақ, бұл жобада Батыс Қазақстан аймағы бойынша зерттеу жүргізуді алдыма үлкен мақсат етіп қойдым. Зерттеу көзіне Ақтөбе облысынан - 8, Атыраудан - 12, Маңғыстаудан 9 және БҚО бойынша бастапқы үш кітапқа кірмей қалған 6 ақын-жазушыны енгіздім. Олар аға, орта буын өкілдері: Қайыржан Хасанов, Үзілдік Елеубаева, Сағынтай Бисенғалиев, Қыдыр Харесұлы, Талғат Мықы, Бауыржан Ширмеденұлы. Ал Алланың қалауымен биылғы шілде айында «Жайық – Каспий өңірі ақын-жазушыларының әдеби мұрасы және қазіргі дәуір әдебиеті» деген жобам тағы да грант иесі атандырды. Мұнда да сол бұрынғы жинақтарға енбей қалған Батыс аймақтың төрт облысының 33 ақын-жазушысының әдеби мұраларына үңілеміз, орындалу мерзімі 2023-2025 ж.ж аралығы. Аталған жобада әдебиеттану назарынан тыс қалған батысқазақстандық ақын-жазушылар (үлкен-кішісі аралас): Ислам Шұғаевтың, Аманғали Сарқұловтың, Мәлік Бердәлінің, Нұрлан Сәдірдің, Ертай Бимұхановтың, Жадыра Шамұратованың, Асан-Темір Қаршығаұлының, Сыйлыхан Жұмасалықтың, Абылайхан Мақсұтовтың, Шерхан Талаптың, Айбол Исламғалиевтің, Марлен Филымханнның шығармаларының көркемдік әлемі сараланатын болады.

Өлке әдебиетін зерделеу мен түгендеу осылармен аяқталады десек, қате айтқан боламыз, әлі де ойда жүрген біраз шаруалар бар. Атақтары шыққан айтулы ақын не жазушы болмаса да, қолдарына қалам алып, көркем сөзді өнер деп таныған, әр жылдарда облыстық, аудандық басылымдарда жұмыс істеп, зейнетке шыққан «танылмаған таланттар» да біздің өлкеде, Құдайға шүкір, баршылық. Кеңестік идеологияның қатаң көзқарасынан, солақай саясатынан қаймыққан аға буын өкілдерінің еркіндікті аңсаған тым тәуір туындылары қолжазба күйінде қалды. Олардың кейбірі бұл өмірден өтіп те кетті, бірқатары әлі ортамызда. Көркем публицистика мен әдебиетті тең ұстап, мерзімді басылымдардың қара жұмысына жегіліп, Құдай берген талант-қабілетін ұштай алмай, шығармашылық ізденіске уақыт таппай, жазған-сызғандарын қолдан келгендері бірді-екілі кітапша қып шығарып, амалы жоқтары газет-журнал беттерінде жариялаумен шектелгендер де бар. Мәселен, баспасөз ардагерлері мен ел басқару ісінде, мәдениет, оқу-ағарту саласында қызметтер атқарған Рахметолла Егізбаев, Ғарифолла Көшенов, Темірғали Жазбаев, Мәжит Қайырғалиев, Базарғали Қуатов, Энгельс Шыңғалиев, Тихон Әліпқалиев, Мақсұт Әндіжанұлы, Болат Наурызғалиев, Қуаныш Исағалиев, Дәмелі Құсайынқызы,

Кәкім Самихов, Ораз Қарекенов, Бауыржан Құрманқұлов, Есен Баймұханбетов, Тілес Жазықбай, Бақыт Жасқалиева, сатирик ақындар Нұфтолла Қобыланов пен Рашид Шақу, бірнеше жыр жинағы жарық көрсе де, зерттеу аясынан тыс қалған Дариға Нұрашева т.б. әдеби шығармашылық, көркем публицистикалық еңбектеріне назар аударылған жоқ, яки қазақша айтсақ, олардың шығармашылық еңбектері «мұрты бұзылмай» тұр. Бұлардың сыртында әлі толық пісіп-жетіле қоймаған қаулап өсіп келе жатқан тағы бір толқын 20-35 жас аралығындағы ақындар бар.

Біздің негізгі мақсатымыз – бүгінгі күнге дейінгі ғылыми айналымға енбеген, зерттелмеген немесе аз қарастырылған ақын-жазушылардың шығармашылық мұрасын зерделеу. Қазір ортамызда жоқ аға буын өкілдерінің кеңес дәуірінде басылмаған шығармаларын оқырманға жеткізу, сол сияқты өткен дәуір шығармаларына жаңаша көзқараспен қайта келу. Мысал үшін айта кетелік, жерлесіміз, қазақ әдебиеттану ғылымының тұңғыш академигі Қажым Жұмалиевті ғалым ретінде «Әдебиет теориясы» мен Абайды, XVI-XIX ғасырда қазақ әдебиетін зерттегенін айтамыз. Ал шын мәнінде Қажым Жұмалиев мықты прозаик. Егер ғылым жолын таңдамай, әдебиетші болса, ол Мұхтар Әуезовтан кем жазбайтын прозашы болып шыға келер еді. Себебі сөз саптауы, тіл байлығы өте ерекше, классикалық стиль. Кез келген жазушыда мұндай ерекшелік жоқ. Біз осындай қырларын аштық. Тағы бір жетістігіміз 1948 жылы Жәнібек ауданында дүниеге келіп, 1998 жылы осы топырақта дүниеден өткен ақын Жанғали Мырзалиевтің шығармаларын тауып, жерестері жинақтап шығарған «Асау» жыр кітабына талдау жүргіздік.

- Аға, осы жерде әдебиетке бет бұрған қазіргі ақын-жазушылардың шығармашылығындағы ерекшеліктер мен кемшіліктеріне тоқталып өтсеңіз. Олар қандай тақырыпты қаузап жүр? Өлең-сөздің өлкесіндегі жас буынның аяқ алысы қалай?

- Мұхтар Әуезов XIX ғасырдағы ақындарды «Зар заман ақындары» деп атап еді ғой. Дулат, Шортанбай, Мұраттарды сол топқа жатқызып. Қазір қарап отырсаң, сол замандағы әдеби шығармалар қайтіп келе жатқандай. Неге? Өйткені қазіргі жас ақындардың жаны тым нәзік, әлсіз лирик болып кеткен. Шығармаларының тақырыбы сүйгеніне қосыла алмай жылау, зарлау, қайғыру, өмірден түңілу, айналасының бәрін жек көруден тұрады. Қоғамға өкпелі бір адам әйтеуір. Ақындардың бәрі сондай деп айта алмаймыз, әрине. Қоғамның жетістігін көре білетін, оқырманын болашаққа, жақсы өмірге жетелейтін ақындардың рухты өлеңдері де аз емес. Бірақ дені жаңағы айтқандай, қоғамдағы кемшілікті айтсам, адамдарды жамандасам, күйінішімді жеткізсем ғана халық «мықты ақын» деп қабылдайды деп ойлайды. Шынына келгенде, олай емес қой. Жылауық жырлар көбейіп барады. Шынайы поэзия үшін тағы бір қасірет соңғы уақытта арнау өлеңдер өсімтал боп алды. Жыр жинағы бейне бір тілек альбомы сияқты дерсің. Өлеңдерінің 60-70 пайызы арнаудан тұрады. Тума-туысқа, құда-құдағайға, ұл-қызына, немере-жиенге, ұстазына, ата-анасына, жора-жолдастарына, тіпті көршісіне, бастығына т.б. арналған өлеңдерде не мән бар?! Әрине, арнау да бір жанр, оның шамадан тыс көптігі оқырманды жалықтырып алатынын да естен шығармаған абзал. Жастар поэзиясындағы екінші жетімсіз тұс – тіл байлықтары жұтаң, публицистикалық екпін басым, ондай өлеңдерді ерінбеген адамға қара мақалаға айналдыра салуға болады. Фольклордан бастау алып, Абайдан қуат жиған табиғат пен адамзат, қоршаған орта құбылысын философиялық бірлікте жырлау дәстүрі азайып барады. Құр ұйқас қуалау – халық тілінің шұрайлы аясын тарылтып, жаппай жалаң тақпаққа ұрындыруда. Бұл айтылған сын пікір тек жастарға айтылған ескерту емес, бірді-екілі кітабы шыққан танымал қалам иелеріне де құлаққағыс десек, дұрыс болар.

Бір қуантатыны, бүгінгі поэзия – өткір, шынайы жазылады. Жастар шындықты бетке батыл айтады. Қызық жері кез келген шенеунікті, мемкызметшілерді, бизнесменді, кәсіпкерді өтінішін орындамаса, өлтіре сынап өлең жаза салады. Ал жеке шаруасы оңтайлы шешілсе, мадақтау жырының не бір атасын көрсетіп, қолдан романтикалық «герой» жасайды. Бұл әрине, поэзияға жасалған қиянаттың бір түрі болса керек.

Әдеби өлкетанудың өзіндік танымдық ерекшелігі мынада: жергілікті ақын-жазушылардың шығармаларына үңілу нәтижесінде өңірдің өткен тарихы мен мәдениетін бажайлауға, өткен қоғамның тыныс-тіршілігімен кеңірек танысуға мүмкіндік туады. Айталық, әрісі Махамбет, Шөңгерей, Ғ. Қараш, берісі Хамза мен Тайыр, Жұбан мен Қадыр, Жанғали мен Қайрат сынды мұқым қазаққа ортақ ұлт руханиятының қазыналы кендері бастауын туған өлке топырағынан алады. Өйткені олардың шығармаларының оқиғалық мазмұны, көркем тілі, салт-дәстүр т. б. ұлттық құндылықтар әдеби өлке айшықтарынан хабардар етеді. Мәселен, ҚР Мемлекеттік сыйлығының лауреаты, қазақтың көрнекті ақыны, «Ақ Жайықтың ақ шағаласы» атанған Ақұштап Бақтыгереева шығармаларының әдеби қаһармандары Сырын батыр, Мұхит Мереліұлы, Махамбет пен Исатай, Әлия мен Мәншүк, Құрманғазы мен Дина, Жұбан мен Қадыр т.б. сонымен бірге ауыз әдебиетінің кейіпкерлері Қыз Жібек, Айман-Шолпан, Қозы Көрпеш-Баян

сұлу, Қайып пен Бөбек т.б. жырлау арқылы кейінгі жас ұрпақ бойына ұлттық құндылықтарды білуге, үйренуге баулиды. Ал Ғайса-Ғали Сейтақтың туындыларындағы Бөкей хан, Жәңгір хан, Орманбет би, Махамбет, Мұхаммед-Салық, Исатай, Дәулеткерей, Саржала т.б. тарихи есімдер – өлке тарихының төрінен құрметті орын алған тұлғалар. Сол секілді халықаралық «Алаш» әдеби сыйлығының иегері Қазыбек Құттымұратұлы – журналист-публицист, өте еңбекқор өлкетанушы, өңірдегі қожа, ишан-молдаларды қайта тірілткен, конфескелеген байларды зерттеген, араб, төте жазу бойынша мұрағат құжаттарымен жұмыс істеген мықты маман. Алайда оның өлең жазатын ақындығын көбі біле бермейді. Өйткені ол өте қарапайым, өзін ешқашан насихаттамайды. Алдыңғы орынға оның өлке тарихын қопарған еңбектері шығып кеткен. Қазыбек – сезімнің ақыны. Дерексіз зат есімді сөйлетіп, қоршаған ортаны шебер суреттейді. Оның өлеңдерінде ағаштар мен жапырақтар сөйлеп, күн күліп, бұлттар түнеріп тұрады. Лирикалық кейіпкерлері қоршаған ортамен бірге өріп, бірге тұрады, яки классикалық дамуға көтерілген психологиялық параллелизм әдісін жете меңгерген. Сондай-ақ Бауыржан Ғұбайдуллин ініміздің «Биленбеген валс» кітабын бір түнде оқып шыққан едім. Оның сөз саптауы ерекше, абстрактілі мағынаны бейнелеуде өте шебер жазушы. Шығармалары оқыған адамды ойлатады. Балаларға арналған шығармалары шынайы жазылатыны сондай, немереңнің басынан өткен жағдай секілді күліп қабылдайсың. «Қысқа жазу – таланттың белгісі» дейді ғой. Оқырманын шаршатпай, ақылгөйлікке салынбай, елтіп отырады. Қысқа-нұсқа, нақты жазатын прозаик кім десе, бастапқы орынға сол Бауыржанды қояр едім. Шағын сюжетті прозасымен-ақ үлкен оқиғаларды жеткізе білетін жазушы.

Сонымен бірге бүгінгі прозада өнімді еңбек етіп жүрген «Алаш» әдеби сыйлығының иегері, өлкемізден шыққан алғашқы әйел жазушы-психолог Мира Сүйіншәлиеваның, ақын әрі роман жанрын түлетуші жазушы-философ Мұнайдар Балмолда шығармаларының тақырыптық-идеялық мұраттары өте күрделі әдеби процестерден тұрады. Өйткені олар біз өмір сүріп отырған қоғамның тыныс-тіршілігін деп басып танушы барометр – қаламгерлер. Жас ұрпақты патриоттық рухта тәрбиелеуде, ұлтжандылыққа баулуда Мира мен Мұнайдардың әңгіме-повестері мен романдары таптырмас қазына құралы бола алары хақ. Олар қазіргі прозадағы дидактикалық ұстанымдарды көркемдік қуатпен ұштастырып, тереңдетуші жазушылар. Ал ақын Бауыржан Халиолла – түйреп айтудың, тауып сөйлеудің шебері. Бауыржан Момышұлының батасын алғандай өзі де өр мінезді азамат қой. Ол мақтайын десе, кейіпкердің бейнесін жоғары деңгейде сомдайды. Ал тұқыртайын десе, ол адамды қайтадан тұра алмай-тындай етіп, бұқтырып тастайды. Сөйте тұра, сезімге де бой алдырғыш, сағыныш сазына елтіген, мұңға бөккен туындылары мол, стилін тапқан лирик ақын.

Міне, осылайша өлкенің әр қаламгерінің шығармашылық орбитасына үңілсеңіз, олардың туындыларының көркемдік, стильдік, жанрлық ерекшеліктері туралы керемет жаңалықтар саулап шыға береді, шыға береді, тап қазір тауысып айту мүмкін емес. Ал шығармашылық егелерін арнайы жекелеп алып тексеру мәселесіне келетін болсақ, осыған дейін оннан астам ғылыми монография жазсам, солардың ішінде «Сатыбалды Даумовтың поэтикасы», «Айтқали Нәріковтың лирикасы», «Сағынғали Сейітовтың әдеби және ғылыми шығармашылығы» аталатын еңбектер әдеби өлкетанудың табиғатын танытатын зерттеулер.

Бағана басында айтқан жарияланған еңбектерімізде тізімде көрсетілген қаламгерлердің баршасының шығармашылық зертханасына қал-қадеріміз келгенінше үңілдік, әрбірінің қазақ әдебиетіне қосқан жаңалық-үлесін іздеп табуға ден қойдық десек те болады.

- Зейнолла Жақсылықұлы, «Табысқа жеткен ер-азаматтың артында ақылшы жары тұрады» демекші, Құдай қосқан жарыңыз, отбасыңыз туралы аз-кем тоқталсаңыз.

- Жұбайым Гүлжамал Тұрсынбекқызы да мұғалім. С.Сейфуллин атындағы облыстық дарынды балаларға арналған мектеп-интернат кешенінде биология пәнінен сабақ берді, кейін ЖОО-да оқытушы, доцент қызметтерін атқарды. Бірнеше көмекші оқу құралдарын жазды. Зерттеу жұмысымен іссапарға шыққанда қасымда бірге жүреді, шай-су, тамағымды дайындайды, қағаздарымды тереді. Мен алаңсыз жазумен отырамын. Өзілкеш әріптес інілерім: «Ағайдың жеке хатшысы» деп қалжыңға айналдырып жатады. Кейде екеуміз дастарқан басында әзілдесіп, «Олимпиадаға кім көп шәкірт дайындайды?» деп шәкірттерімізді санап отырамыз. Жұбайымдікі көп екен. Биология пәнінен республикалық олимпиадалардың көптеген жеңімпазын дайындаған. Екі ұлымыз бар. Олар қазақы тәлім-тәрбиені бойларына сіңіріп өсті. Жоғары оқу орнын бітірген өз салаларының білікті мамандары. Құқық қорғау құрылымдарында қызмет етеді. Қос ұлымыз да отбасылы, немерелеріміз өсіп келе жатыр. Ел қатарлы өмір сүрудеміз.

Өсерлі әңгімеңізге рақмет, ағай.

**Гүлсезім БИЯШЕВА,
«Орал өңірі»**

Мерейлі мерейтой иесі

«Самбо» күресінен КСРО спорт шебері, саналы ғұмырын спорт пен жоғары білім беру қызметіне арнап, байрақты бәсекелерде көк байрағымызды желбіретер спортшыларды даярлауда өзіндік үлесін қосқан Сатыбалды Шамранұлы мерейлі 70 жасқа толды. Осыған орай Басқарма төрағасы-ректор Нұрлан Серғалиев мерейтой иесін арнайы қабылдап, жылы лебізін білдірді.

Сатыбалды Шамранұлы Бекбаев 1954 жылдың 10 қаңтарында Орал облысы, Жымпиты ауданы, Қызыл-ту ауылында дүниеге келді. 1973 – 1975 жылдары Монғолияда әскери міндетін атқарды. 1981 жылы Пушкин атындағы Орал педагогикалық институтын бітірген. Еңбек жолын қарашаңырақ Орал педагогикалық институтынан бастап, елу жылға жуық уақытын жас мамандар дайындауға арнады. Жауапкершілігі жоғары жаттықтырушы студент жастарға күні бүгінге дейін тәлімді тәрбие беріп келеді. Табанды еңбек пен ілгері ізденістің арқасында «Самбо» күресінен КСРО спорт шебері атанды.

Қазіргі таңда дене тәрбиесі кафедрасында аға оқытушы және 1-4-курстарға тоғызқұмалақтан спорттық – жетілдіру секциясын жүргізеді. Тәжірибелі жаттықтырушы ретінде жауапкершілігі жоғары, білікті оқытушы ретінде студент жастарға тәлімді тәрбие беріп келеді. Шәкірттері қала, облыс, республикалық жарыстарда жүлдегер атанып, бірнеше рет жетістіктерге қол жеткізді. Соңғы жетістіктерін атап айтқанда, М.Өтемісов атындағы БҚУ-да республикалық, халықаралық жарыстарға қатысып, жеңімпаз атанған студенттер арасында Дзюдодан және самбодан ҚР халықаралық дәрежедегі спорт шебері – 1 (Казиева А.); самбодан спорт шебері – 2 (Садықова А. Сағадат Г); дзюдодан – 1 спорт шебері (Қабрайқызы Қ); Тоғызқұмалақтан ҚР халықаралық дәрежедегі спорт шебері – 1 (Матиллов С.); тоғызқұмалақтан спорт шебері – 1 (Нұрғали А.); тоғызқұмалақтан – 2 спорт шеберіне үміткер (Төлебай А., Муса С.).

Сатыбалды Шамранұлы салауатты өмір салтын насихаттаумен қатар, өзі де самбо күресінен облыстық, республикалық ардагерлер құрама командасының мүшесі. Сонымен бірге, ардагерлер арасындағы самбо күресінен облыстық және республикалық жарыстардың жүлдегері.

2011 жылы Чехияның Прага қаласында өткен самбодан Әлем Чемпионатында жүлделі III орын, 2012 жылы Марокконың Касабланка қаласында өткен самбодан Әлем Чемпионатында жүлделі III орын иеленді.

Атқарған еңбектері еленіп, Қазақстан Республикасының спорт және дене шынықтыру істері агенттігі Туризм және спорт министрлігінің «Құрмет грамотасымен» (Астана, 2007 ж.) және Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі, Ұлттық ғылыми – практикалық дене тәрбиесі орталығының Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігінің 20 жылдығы қарсаңында оқушылар мен студент жастар арасында дене тәрбиесі және бұқаралық спортты дамыту мен салауатты өмір салтын насихаттауға зор үлес қосқаны үшін «Құрмет грамотасымен» (Алматы, 2011 ж.) марапатталды.

Сонымен қатар, университет ректораты атынан жоғары дәрежелі мамандарды дайындауда өлшеусіз еңбегі мен жастарды тәрбиелеудегі қайырымды ісі үшін (Орал қ., 2014, 2015 ж.), Ұстаздар меркесіне орай (Орал қ., 2016 ж.) «Құрмет грамотасымен» марапатталды.

Сатыбалды Шамранұлына университет ректораты 2010-2011 оқу жылындағы ғылыми – зерттеу және тәрбие жұмыстары бойынша жоғары нәтижелерге қол жеткізгені үшін алғыс жарияланды (Орал, 2012), БҚУ-дың 80 жылдық мерейлі тойына орай университет ректораты атынан «Құрмет грамотасы» берілді (Орал, 2012).

2017 жылғы 15 желтоқсанда Қазақстан Республикасы Білім және Ғылым Министрлігі Құрмет Грамотасымен, «Қазақстандық салалық білім және ғылым қызметкерлері кәсіптік одағының Батыс Қазақстан облыстық ұйымы» қоғамдық бірлестігінің «Құрмет грамотасымен» (Орал қаласы, 2022 жыл) марапатталды.

Аға оқытушы Сатыбалды Шамранұлының жыл сайын «Хабаршы» ғылыми журналына мақалалары жарияланып

тұрады.

С.Ш.Бекбаев университетте ұйымдастырылып өткізілетін спорттық ісшараларға белсенді қатысады. Жыл сайын М.Өтемісов атындағы БҚМУ-дың тәрбие бөлімі және дене тәрбиесі кафедрасының ұйымдастыруымен оқытушылар мен қызметкерлер арасындағы «Денсаулық» спартакиадасына бірнеше жылдан бері факультеттердің құрама командаларын жасақтап келеді.

Саналы ғұмырын спорт пен жоғары білім беру қызметіне арнап, байрақты бәсекелерде көк байрағымызды желбіретер спортшыларды даярлауда өзіндік үлес қосқан Сатыбалды Шамранұлын бүгінгі күні Ақжайық жұрты еңбек сіңірген қызметкер, самбо, тоғызқұмалақ, дзюдо спорт түрлері бойынша Халықаралық дәрежедегі спорт шеберлері мен чемпиондардың бапкері ретінде таниды.

Қадірлі Сатыбалды Шамранұлы! Сізді мерейтойыңызбен құттықтай отырып, деніңізге саулық, отбасыңызға амандық және жемісті ғылыми ізденістер тілейміз!

Батыс Қазақстан облысының мәдениет, тілдерді дамыту және архив ісі басқармасының қолдауымен, Қадыр Мырзалиев атындағы облыстық мәдениет және өнер орталығының ұйымдастыруымен Мемлекеттік сыйлықтың иегері, Қазақстанның Халық жазушысы Қадыр Мырза Әлінің шығармашылығын насихаттауға арналған «Қадыр - қазына» жобасы аясында «Бұлбұл бағы» атты облыстық, сазгерлер байқауы өткізілді.

САЗГЕР САЗЫ

Қазақ елінің рухани қазынасына айналған Қадыр шығармашылығын насихаттау мақсатында жүзеге асқан байқауға Орал қаласы, Сырым ауданы, Ақжайық ауданы, Казталов ауданы, Теректі ауданы, Қаратөбе ауданы, Бәйтерек ауданы, Жаңақала аудандарынан 22 үміткер қатысты.

Бұл байқауға Қазақстан Композиторлар Одағының мүшесі, Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері, «Құрмет» орденінің иегері, әнші-композитор Қажымов Дөнеділ Ізмағамбетұлы төрағалық етті. Қазылар алқасының құрамында Қазақстан Композиторлар Одағының мүшесі, «Ерен еңбегі үшін» медалінің иегері, ҚР Мәдениет саласының үздігі, әнші-композитор Ғайсағалиев Жаскелең Орынбасарұлы, Қазақстан Композиторлар Одағының мүшесі, «Құрмет» орденінің иегері, композитор Нұрымбетов Еркін Шаяхметұлы болды.

Сазгерлік еңбектерінің келесі тарихы таспаланған байқауға, ән өнерінің Жайық елінде қарқындап дамуына үлес қосып келе жатқан, сазгерлік, әншілік бағытта шәкірт тәрбиелеп жүрген ұстаз, ҚР Мәдениет саласының үздігі, Салалық кәсіподақ ұйымының «Құрмет» төс белгісінің иегері, ҚР Композиторлар одағының мүшесі, педагогика ғылымдарының кандидаты, «Білім және Ғылым қызметкерлерінің кәсіподағына сіңірген еңбегі үшін» төсбелгісінің иегері, әнші-композитор Қисметов Қуаныш Лабибұлы қатысып, марапатқа ие болды.

Шығармашылық жолда білім беріп, киелі сахнаға тәрбиелеген шәкірттеріңіздің жетістігі артып, мәртебеңіз асқақтай берсін!

Құттықтаймыз!

М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университетінің ғылыми кітапхана директоры, әріптесіміз **Тоты Еркінқызын** мерейлі 50 жасымен шын жүректен құттықтаймыз! Сіз кәсіби маман иесі, жан-жақты, жауапты, ұйымдастыршылық қабілетіңіз жоғары, кітап пен оқырман арасындағы алтын көпірді жалғастырушысыз. Сіз талантты, өз мамандығын жете меңгерген, ерекше беделге ие жансыз. Сізге зор денсаулық, отбасыңызға амандық, еңбегіңізге жеміс, толағай табыстар тілейміз. Осы қуанышты күнде шын көңілден шыққан ізгі-ниет, ақ тілекті қабыл алыңыз. Мерейіңіз үстем, мәртебеңіз биік болсын!

Ғылыми кітапхана ұжымы

МАХАМБЕТ ҮЗДІКТЕРІ

Жастар – ел дамуының қозғаушы күші. Бүгінгі таңда университет қабырғасында сан алуан бағыт бойынша еселі еңбегімен танылып, жастық жігерін жақсы істерге жұмсап жүрген жастарымыз аз емес. Сол еңбекті бағалап, білім алушы студенттерге М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университетінде Жастар ісі жөніндегі комитеттің ұйымдастыруымен «МАХАМБЕТ ҮЗДІКТЕРІ - 2023» студенттер байқауы өтті.

Кәдірқызы «Үздік жыл оқырманы – 2023» аталымының жеңімпазы атанды.

Қазақстанның оң имиджін қалыптастыратын өнер және мәдениет саласын дамытуға өзінің жеке үлесін қосып, үздік жетістіктерге жетіп, республикалық және халықаралық дәрежедегі байқауларға қатысып жүрген Мәдениет және өнер факультетінің студенті Садық Тұңғық «Үздік жас талант» аталымына ие болды.

Спорт саласында биік шыңды бағындырып, университет жастарының арасында салауатты өмір салтын қалыптастыруға үлес қосып, халықаралық, республикалық, облыстық деңгейде жоғары нәтижеге қол жеткізген Педагогика факультетінің студенті Уахитқызы Мөлдір «Үздік спортшы» аталымымен марапатталды.

Ораторлық қабілетін көрсете отырып, кез келген тақырыпқа өзінің көзқарасын жеткізе алатын, халықаралық, республикалық, облыстық деңгейде пікірсайыс ойындарының жеңімпазы Филология факультетінің студенті Бозова Зарина «Үздік пікірсайысшы» аталымын иеленді.

Университетте өткен шараларды таспалап, әдемі бейнероликтер дайындап жүрген, қоғамдық жұмыстарға белсене атсалысып келе жатқан Тарих, экономика және құқық факультетінің студенті Балтабек Аружан «Үздік мобилограф» атанды.

Қоғамдық жұмыстарда белсенді, жастар ұйымдарында, қозғалыстарда және қоғамдық бірлестіктерде жұмыс тәжірибесі мол, университеттің қоғамдық өміріне белсене

араласып жүрген Филология факультетінің студенті Рану Русланқызы «Үздік студенттік декан» атанды.

Топтағы студенттердің сабақ үлгерімі жақсы, пәндік олимпиадаларда белсенді, ғылыми жоба жарыстары мен ғылыми-практикалық конференцияларда үздік, спорттық сайыстарда да белсенді бой көрсететін, әр түрлі деңгейдегі іс-шараларды ұйымдастырып, қатысатын, топта ҚР Президент атындағы және университеттің атаулы шәкіртақы иегерлері көп Мәдениет және өнер факультеті мен педагогика факультетінің КДР-41, Пимно-41 топтары «Үздік топ» атанды.

Жатақхана студенттерінің университетішілік, қалалық, облыстық іс-шараларға белсене қатысуы, жыл бойына жатақханадағы студенттердің ескерту алмауы, жатақхана ережелерін сақтау, ішкі тәртіпті орындау сынды критерийлер бойынша №2 жатақхана «Үздік студенттер үйі» аталымымен марапатталды. Төрайымы – Оразымбетова Қарлығаш.

Университет белсендісі, газетіміздің тілшісі, көптеген байқаулардың жеңімпазы Мәдениет және өнер факультетінің студенті Бақтығали Зада «Үздік тілші» атанды.

Шара соңы концерттік бағдарлама мен естелік суретке түсумен аяқталды.

Байқауда топ жарған жеңімпаздарды құттықтай отырып, тек қана биік белестерден көріне берулеріңізді тілейміз.

Азиза СУЙНШКАЛИЕВА

ӘР ЕЛДІҢ САЛТЫ БАСҚА

Әр халықтың өзіндік шежіресін, дәстүрі мен рухани өлеуметтік құндылықтарын дәріптеу аясында Мәдениет және өнер факультеті, мәдени-тынығу жұмысы білім беру бағдарламасының 3-курс студенттерінің ұйымдастыруымен желтоқсан айында шығармашылық апталық өткен болатын.

«Мәдени-тынығу жұмысының халықтық дәстүрлері» пәні аясында студенттер берілген тапсырма бойынша этнос өкілдерінің салт-дәстүрін, әдет-ғұрыпын, өнерін, мәдениеті мен ұлттық құндылықтарын насихаттау мақсатында әртүрлі форматта іс-шаралар ұйымдастырылды.

Тақырыптық кештің басты ерекшелігі – шараға этнос өкілін шақырып, бірлесе өнер көрсету. Ізденімпаз студенттеріміз өңірімізде мекендеп (мекен етіп) жатқан ұлт өкілдері туралы ақпарат жинап, зерттеу жұмыстарын жүргізіп, білімдерін толықтырды.

Апталық үнді халқының «Сұрап алайық» тақырыбындағы еркін сұхбатынан бастау алып, Әзірбайжан ұлты «Бір көк аспан астында», Татар ұлты «Достығымыз жарасқан», Өзбек ұлты «Аюйиб Озбекстан», Түрік ұлты «Ұлттар достастығы» тақырыптарында концерттік бағдарламаларымен жалғасын тапты. Өн бойларына мәдениет пен өнерді серік еткен студенттерімізге көрермендер ыстық ықыластары мен жылы лебіздерін

білдірді.

Іс-шараның өтуіне атсалысқан ұлт өкілдеріне факультет деканы және пән оқытушысы атынан алыс хаттар табысталды.

М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университеті жанынан құрылған, «Мұрагер» студенттік театры француз комедиографы Жан-Батист Мольердің «Еріксіз емші» қойылымын сахналады. Комедия XVII ғасырдағы классикалық театр стилінде қойылды. Қоюшы режиссері – режиссура БББ 5-курс студенті Карім Арайлым Асылбекқызы. Қойылым жетекшісі - аға оқытушы, магистр М.Е.Султанова.

ЕРІКСІЗ ЕМШІ

«Бұл пьесаның таңдалу себебі, классикалық шығармамен жұмыстану турасында мақсат қойылды. Оқиға күлкілі сахналарға толы болғанымен, оның астарында әлі күнге дейін өзінің маңызын жоғалтпаған мәселелер бар. Мысалы, қоғамдағы әлеуметтік теңсіздік. Бай мен кедейдің құдаласуына қырын қарау XVII ғасырда Еуропада болған, бүгінгі қазақ қоғамында да ушығып тұрған, даулы мәселе.

«Еріксіз емшіде» көтерілетін негізгі идея – әр адам өз кәсібімен айналысуы керек. Сондай-ақ бұл комедиядан отбасылық зорлық-зомбылық, жемқорлық мәселесін де көре аласыздар. Қазіргі күні де жалған емшілердің кесірінен қаншама адам зардап шегіп жатыр. Ал комедияның формасын XVII - ғасырдағы көшпелі театр стиліне барынша жақындатуға талпындық», - дейді қойылымның режиссері «Режиссура» БББ 5-курс студенті Арайлым Кәрім.

Комедиялық қойылымның актерлық құрамына 9 кейіпкер қатысты. «Мұрагер» студенттік театрының жетекшісі, аға оқытушы, магистр И.И.Искакова - актерлық құрамның ішкі тәртібін үнемі қадағалап, қойылымның көркемдік сапасына, сахнаға шығуына қатысты ұйымдастыру жұмыстарын жүргізді.

Адамның шығу тегі - АНТРОПОГЕНЕЗ

Қ.Б.Булатованың жетекшілігімен жаратылыстану-география факультетінде БГ-41 тобының ұйымдастыруымен «Адамның шығу тегі – антропогенез» атты эволюция теориясы пәнінен пікірсайыс оздырылды.

Пікірсайыс немесе дебат - бұл белгілі бір ережелерге сәйкес өткізілетін арнайы пікірталас нысаны, интеллектуалды ойын. Пікірсайыс логикалық және сыни ойлауды, коммуникативті мәдениетті және көпшілік алдында сөйлеу дағдыларын дамытады, тәуелсіз шешім қабылдауға және қоғамның болашақ көшбасшысы ретінде жеке тұлғаның қалыптасуына ықпал етеді.

Пікірсайыстың негізгі мақсаты – фактілерді зерттеуге, болжауға, жүйелеп сөйлеуге, өз көзқарасын ашық та жүйелі етіп дәлелдеуге және өз бағытын дұрыс ұсынуға жетелеу.

Ойын алды студенттер теңдей 2 топқа бөлінді.

Тақырыппен таныстыру бағытында қысқа бейнефильм көрсетілді.

Таныстырылымнан кейін, берілген тақырып бойынша білімдерін тексеру бағытында 2 топқа әртүрлі деңгейлі сұрақтар қойылды. Сұрақтар кезеңі аяқталған соң, пікірсайыс ойыны басталып, 1-ші топ «Адамның арғы тегі-маймыл» деген тұжырымды қолдаса, ал 2-ші топ оған қарсы бағыт ұстанды. Екі тарап нақты тұжырымдамалармен бірдей деңгейде, керемет ойын көрсетті. Ойын соңында қорытындылау үшін Қ.Б.Булатоваға сөз берілді.

Амина АҚБЕРЛИЕВА,
Бг-21 тобының студенті

М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университеті, Жаратылыстану-география факультетінде білім алушы студенттерге «Қатты қалдықтарды қайта өңдеу - заман талабы» атты тақырыпта шеберлік сағаты оздырылды.

Қатты қалдықтарды қайта өңдеу - заман талабы

Тәрбие сағаты алға қойған студенттерге табиғаттың тозуы – экологиялық дағдарыс екенін жіті түсіндіре отырып, қалдық заттарды өз қолдарымен қайта өңдеу, табиғат әсемдігін көре білуге, оны аялауға, қорғауға бағытталған мақсаты өз мәресіне жетті. Сабақ барысында студенттерге қоқыстың зияны туралы бейнеролик көрсетіліп, қоқысты қайтадан сұрыптауға болатыны туралы толық, жан-жақты мағлұмат берілді. Тұрмыстық қатты қалдықтарды, қағаздарды, пластик заттарды қайта өңдеу үлесін арттыру үшін бөлек жинау жәшіктері қойылғандығы айтылып, қайта өңдеу саласын дамыту бойынша түсіндірме жұмыстары жүргізілді. Нәтижесінде студенттер тарапынан бұл өзекті мәселе аясында пікір алмасу, талқылаулар ортаға салынып, көптеген ұсыныстар келтірілді. Студенттер берілген заттарды тиімді пайдаланып, өз қолдарымен тұрмыстық қажетті, декоративті туындылар жасап шығарды. Сабақ соңы қайта өңдеудің қоршаған ортаға және еліміздің экономикалық жағдайына зор үлесі баса айтылып, қорытындыланды.

Кері байланыс қатысушылар мен көрермендердің (жаратылыстану ғылымдарының магистрі Удреева К.С. ; Б-21, Б-11, Эко-41 студенттері) өз ойларымен бөлісіп, сұрақтарға жауап беруімен аяқталды.

Шараға 6B01509-Биология БББ 2-курс және 6B05201 - Экология БББ 1-4 курс студенттері қатысты.

Сараман жетекшісі - PhD доктор А.Н.Сарсенова. Ұйымдастырушы МБ-21 топ магистранттары: Ж.Б.Жубаева, А.С.Рахметова.

Дильназ МӘЛІК,
Б-21 тобының студенті

Мамандықпен мақсатқа!

Мәдениет және өнер факультетінде “Өнер және мәдениет саласының кәсіби дамуы” тақырыбындағы әдістемелік айлықтың бекітілген жоспарына сәйкес “Мәдени-тынығу жұмысы” 2,3,4-курс топтарының оймен Орал қалалық “Мәдени-ағарту бірлестігінің” директоры, ҚР мәдениет саласының үздігі – Ахметова Кенжегуль Мендибаевна факультет қонағы болып,

Қалалық мәдени-ағарту бірлестігінің негізгі жұмысы – халықты мәдени ағарту қызметімен кең көлемде қамтуды жүзеге асыруға, кәсіби және көркемөнерпаздық шығармашылықты дамыту үшін қажетті жағдайлар туғызуға, халықтың жас ерекшеліктеріне қарай әр түрлі шығармашылық қабілеттерін айқындауға, олардың бос уақытын ұйымдастыруға бағытталған. Осы бір мақсатты оймен Орал қалалық “Мәдени-ағарту бірлестігінің” директоры, ҚР мәдениет саласының үздігі – Ахметова Кенжегуль Мендибаевна факультет қонағы болып,

шығармашылық жолдағы талапты істер мен өзекті бағыттарды қозғап өзіндік шеберлігін ортаға салды.

Студенттерге Орал қаласының мәдениет пен тілдерді дамыту бөлімі “Мәдени-ағарту бірлестігі” МКҚК, клубтық мекемелер саны, көркемөнерпаздар ұжымы, “Алтын орда” қоғамдық театры, “Менің аулам-менің бағым” жобасы, “Әжемнің ертегісі” жобасы туралы толық ақпараттармен бөлісті. Қортындылай келе, деканат баяндамашының кәсіби деңгейі мен сабақтың мазмұнын атап өтіп, шеберлігімен бөліскен маманға алғыс хат табысталды.

Шеберлік сағаты оздырылды

М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университетінде жас мамандардың біліктілігін көтеру мақсатында дәстүрлі курстар ұйымдастырылып өткізіліп тұрады. Осы орайда Қазақстан тарихы кафедрасының доценті, тарих ғылымдарының кандидаты Боранбаева Бақтылы Сансызбаевна тәжірибелі маман ретінде “Жоғары мектеп оқытушысының дәріс оқу шеберлігі” тақырыбында жас мамандар үшін шеберлік сағатын өткізді.

Дәстүрлі дәріске қарағанда интерактивті (интербелсенді) дәрістің нәтижесінде студенттердің таным процесіне бірлесе отырып белсенді араласатыны, мәселені бірлесе талқылайтыны, білім алушылардың пікірталастарға қатысып, өз ой-пікірін дәлелдеуге, терең ойлану, жеке рефлексиялық қабілеттерін дамытудағы тиімділігі жайлы бейнесабақтар түсіндіріліп көрсетілді.

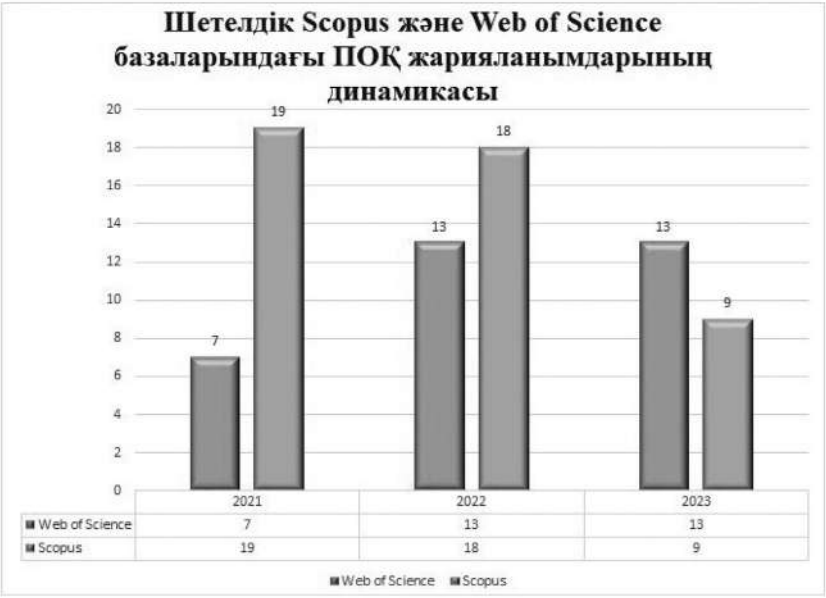
Курсқа қатысушы жас мамандар пайдалы әдістемелік кеңес алғандары үшін алғыстарын айтып, ризашылық сезімдерін жеткізді.

Шетелдік Scopus және Web of Science базаларындағы ПОҚ жарияланымының мониторингі

(Ғылыми кітапхананың жылдық есебінен). Есепті кезеңде факультеттердің импакт-факторлы журналдарға мақала жариялау саны: педагогика факультеті – 4; жаратылыстану-география факультеті – 9; физика-математика факультеті – 4; филология факультеті – 1; мәдениет және өнер факультеті – 1; тарих, экономика және құқық факультеті – 3.

БҚУ ғалымдарының жарияланған барлық мақалалары жоғары оқу орындарының профессор-оқытушылар құрамының және ғылыми қызметкерлердің республикалық нөлдік емес импакт-факторлы журналдарға жариялану тізбесінде тіркелді.

Аталмыш аудитория Педагогика факультетінің «Педагогика және психология», «Психология», «Әлеуметтік педагогика және педагог-ассистент» білім беру бағдарламаларының білім алушылары оқу процесінде пайдалануға арналған.

ПСИХОТЕРАПИЯ ЖӘНЕ ПСИХОКОРРЕКЦИЯ КАБИНЕТІ АШЫЛДЫ

Психотерапия көптеген психикалық денсаулық пен мінез-құлық мәселелерін шешуде тиімді. Ал, психокоррекция – бағыты индивидтің бүтіндік дамуы мен қызметіне психологиялық әсер ету болып табылады. Осы мақсаттарды жүзеге асыру үшін биылғы жылы университет ректоры Нұрлан Серғалиев қаражат бөліп, қажетті құрал-жабдықтардың барлығы сатып алынды. Соның ішінде, Бейне релаксацияға арналған 3Д көзілдірік, тыныш релаксация музыкасы, метафоралық ассоциативті карталар, гимнастикалық маттар, жұмсақ ойыншықтар, «Күн сәулесі» фиброоптикалық модулі, жарық динамикалық прожекторы, аудио-бейне техникалық құралдар бар.

Шет тілін білу – заман талабы

Тарих, экономика және басқару факультетінде 3-4 курстармен «Шет тілін білу – заман талабы» тақырыбында Орал қаласының ағылшын курстарының ILTS expertті Анара Уралбайқызымен мотивациялық кездесу өтті.

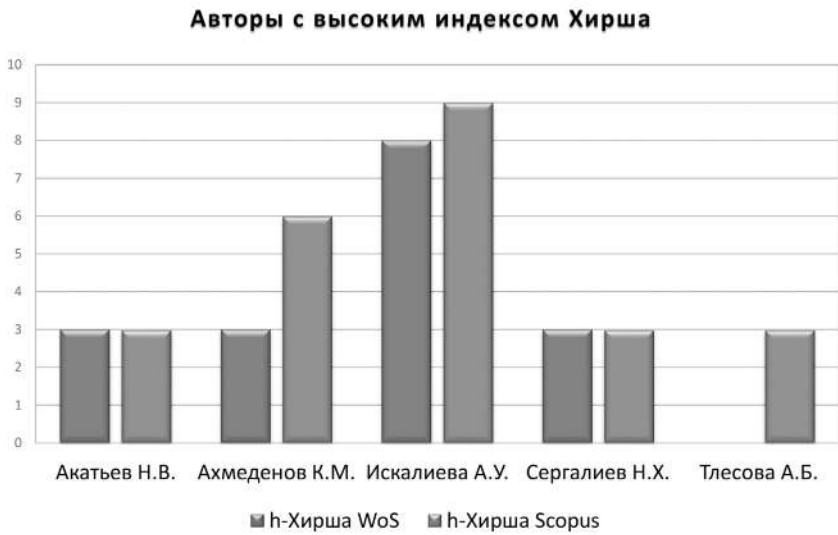

Кездесуді ұйымдастырушылар Бизнес, басқару және туризм ББ аға оқытушысы, э.ғ.м., Жумағалиева М.Ю және Есеп және аудит ББ 3-курс студенті Ғабитова Аида шараның мақсатын анықтауды студенттердің өзінен жеке сұрау арқылы анықтады. Жоғары курс студенттері үшін, ағылшын тілін игеру мен дамыту бакалаврдан кейін магистратураға түсу үшін, шетелдік компанияларда жұмыстарға орналасу үшін қажет екенін айтты.

Шара 3 кезеңге бөлінді. Бірінші кезеңде - эксперт маман ағылшын тілін оқудың қажеттілігі, үйрену жолдарын, курстарды дұрыс таңдау мен өзінің тілді меңгеру тәжірибесімен бөлісті. Студенттермен сұрақ алмасты. Екінші кезең - практикалық кезең ретінде студенттермен ағылшын тілінде диалог ұйымдастырылды. Үшінші кезең - ұйымдастырушы А.Ғабитова кездесудің нәтижесі ретінде ағылшын тілін жетілдіремін, белгілі деңгейді бағындырамын деген студенттердің тілегімен ұялы телефоннан «чат» ашып, 1 ай бойы студенттерге арнайы тапсырмалар беріп, үздіктерді анықтау үшін эксперт маманды бақылаушы етіп тағайындап, 1 айдан соң нәтиже бойынша марапаттауды ұсынды.

Шара қонағы Анара Уралбаевна үздіктерге өзінің тарапынан тегін ILTS курсын ұсынатынын айтты. Кездесуде студенттердің ағылшын тілін дамытуға деген қызығушылығы артты.

Web of Science мәліметтер қорында аға оқытушы, физика-математика факультетінің магистрі А.Искалиеваның жарияланымы жоғары деңгейге ие, оның 10 мақаласына 178 сілтеме жасалған, соған сәйкес Хирш индексінің көрсеткіші 8-ді құрайды, оның мақаласы жарияланған журналдардың квантильдері жоғары Q1- Q3, Scopus-тың шетелдік мәліметтер қорында 10 мақаласына 200 сілтеме, Хирш индексі - 9, СайтСкор рейтингісі бойынша журналдардың ең жоғары процентиі 63-тен 97-ге дейін. Бұл көрсеткіш біздің университет ғалымдарының ішіндегі ең жоғарғысы. Биология ғылымдарының кандидаты, профессор Н.Х.Серғалиевтың шетелдік Web of Science мәліметтер қорында 11 мақаласына 104 сілтеме бар, Хирш индексі 3, журналдардың квантилі орта есеппен Q1-ден Q4-ке дейін, Scopus деректер қорында 17 мақалаға 132 сілтеме, Хирш индексі 3, СайтСкор рейтингі бойынша процентиі 24-ден 95-ге дейін. География ғылымдарының кандидаты, профессор Қ.М.Ахмеденовтің Web of Science дерекқорындағы 8 мақаласына 64 сілтеме, Хирш индексі - 3, журналдардың квантилі Q2-ден Q4-ке дейін, Scopus деректер қорындағы 29 мақаласына 152 сілтеме, Хирш индексі - 5, журналдардың процентиі 20-ден 94-ке дейін. Web of Science шетелдік қорында химия ғылымдарының кандидаты Н.В. Акатьевтың 4 мақаласына 57 сілтеме, осыған сәйкес Хирш индексі - 3, журналдардың квантилі Q1-ден Q3-ке дейін, Scopus деректер қорындағы 9 мақаласына 79 сілтеме, Хирш индексі 3 құрайды және СайтСкор рейтингі бойынша журналдардың процентиі 50-ден 98-ге дейін. Сонымен қатар профессор-оқытушылар құрамының көрсеткіштерін төмендегі кестеден көруге болады.

№	ТАӘ	Жарияланым		Сілтеме жасалуы		h-index		WoS	СайтСкор рейтингі
		Web of Science	Scopus	Web of Science	Scopus	Web of Science	Scopus	Квантилі	Процентиі
1.	Искалиева А.	10	10	178	200	8	9	Q1 – Q3	63- 97 дейін
2.	Ахмеденов К.М.	8	29	64	152	3	6	Q2 - Q4	20 - 94 дейін
3.	Серғалиев Н.Х.	11	17	104	132	3	3	Q1 - Q4	24 - 95 дейін
4.	Акатьев Н.В.	4	9	57	79	3	3	Q1 – Q3	50 - 98 дейін
5.	Тлесова А.Б.	-	5	-	16	-	3	-	34 - 44 дейін
6.	Примбетова С.	-	4	-	21	-	3	-	34 - 88 дейін
7.	Байтлесова Н.К.	-	3	-	24	-	3	-	36 - 51 дейін
8.	Кульжумиева А.А.	4	5	14	22	2	2	Q2 - Q4	22 - 56 дейін
9.	Айтенова Г.М.	6	5	3	5	1	2	Q2 - Q4	22 - 56 дейін
10.	Медешова А.Б.	3	3	10	11	2	2	Q2 – Q3	39 - 72 дейін
11.	Ермеккалиев Т.С.	3	3	6	6	2	2	Q1 и Q4	30 – 78 дейін
12.	Гумаров Г.С.	3	7	2	8	1	2	Q4	22 – 51 дейін
13.	Имашев Э.Ж.	-	4	-	7	-	2	-	42 – 68 дейін
14.	Кажимова К.Р.	-	4	-	10	-	2	-	19 – 69 дейін
15.	Байбулсинова А.С	2	3	2	5	1	2	Q1 и Q4	33 – 89 дейін
16.	Мерғалиева Л.И.	1	3	-	7	-	2	-	17 – 42 дейін
17.	Джангазиева Б.	2	2	11	12	2	2	Q3	57 – 61 дейін

Scopus-тағы жарияланымдардың жалпы саны	9
Web of Science журналдарындағы жарияланымдардың жалпы саны	13
01 – Педагогикалық ғылымдар	-
02 – Гуманитарлық ғылымдар және өнер	3
03 – Әлеуметтік ғылымдар	7
04 - Бизнес, басқару және құқық	-
05 – Жаратылыстану ғылымдары	6
06 - Ақпараттық-коммуникативтік технологиялар	2
07 - Инженерлік, өңдеу және құрылыс салалары	-
08 – Ауылшаруашылығы ғылымдары	4
09 - Ветеринария	-
10 – Денсаулық сақтау және әлеуметтік қамтамасыз ету (медицина)	-
11 – Қызмет көрсету	-

SEN SAY-2

Филология факультетінің ұйымдастыруымен «Sen say-2» атты интеллектуалды шара өткен болатын. Шарада университетіміздің төрт факультеті өз бақтарын сынады.

Атап өтсек:

1. Жаратылыстану-география факультеті
2. Филология факультеті
3. Тарих, экономика және құқық факультеті
4. Мәдениет және өнер факультеті

Дәл осы факультеттерге әділ шешім шығаратын әділқазы алқасында: Жастар ісі жөніндегі комитет жетекшісі Мирас Қобландыұлы, Филология факультетінің декан орынбасары Гүлжан Мұратқызы, Филология факультетінің Студенттік деканы Рану Русланқызы болып, әр кезеңнен өткен қатысушыларға орындарын табыстады.

Бұл атаулы шараның басты мақсаты – 6 факультет студенттерінің білімдерін жинақтап, тереңдету, қызығушылықтарын арттыру, шапшаңдыққа баулу, белсенділіктерін арттыру. Топпен жұмыс істей отырып, өзгенің пікірін құрметтеуге, ұйымшылдыққа баулу. Нәтижесінде осы мақсатымызға жете алдық деп есептейміз. Себебі, шара соңында студенттерімізбен кері байланыс жасалды. Сол кезде әр факультеттің қатысушысы өз алғыстарымен қоса өздеріне бір түртіп аларлық дүние алғанын айта кетті.

Әділқазылар алқасының шешімі бойынша Алғыс хатпен Тарих, экономика және құқық факультеті, 3-орынмен - Мәдениет және өнер факультеті, 2-орынмен Жаратылыстану-география факультеті, 1-орынмен Филология факультеті марапатталды. Сонымен қатар, өз белсенділіктерімен көзге түскен Тарих, экономика және құқық факультетінің студенті мен Мәдениет және өнер факультетінің студенті «Алғыс хатқа» ие болды.

ЖАРҚЫН ЕЛДІҢ ШАМШЫРАҒЫ - ЖАС МАМАН

Жаратылыстану-география факультетінде «Жарқын елдің шамшырағы - жас маман» атты шара өткен болатын.

Шараға арнайы құрметті қонақ ретінде Жаратылыстану-география факультетінің ерекше, дара тұлғалары, абыройы мен мақтаныштары - Биология-география білім беру бағдарламасының 4-курс студенттері, ҚР Президенті атындағы атаулы шәкіртақы иегерлері Жулкашева Индира Абайқызы, Сенбаева Ханшайым Серікқызы, Таңатарова Құралай Таңатарқызы, сондай-ақ, Жаратылыстану-география факультетінің қазіргі таңдағы студенттік деканы География-тарих білім беру бағдарламасының 3-курс студенті, Владимирова Мұхаммед Азаматұлы шақырылған болатын.

Кеш Жаратылыстану-география факультетінің тәрбие ісі жөніндегі орынбасары Удреева Камшат Салихиденовнаның жылы лебіз сөздерінен басталып, әрі қарата сергіту сәтімен жалғасты.

Жоғарғы курс студенттері 1-курс студенттерінің қойған сұрақтарына жауап беріп, жетістікке жету құпиясымен бөлісті. Кеш барысында, түрлі қызықты ойындар да өткізілген болатын. Олар: 1) Aina-tap; 2) Tere-tendik; 3) 3-details. Шара соңында болашақ жұмыстарында қолданысқа жарататын, студенттік өзін-өзі басқару ұйымы атынан кішігірім сыйлықтар табысталды.

Ерекше “Идеялар форумы”

М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университетінде Офис тіркеуші бөлімінің ұжымы ұйымдастырған «Кредиттік оқыту жүйесіндегі инновациялар» тақырыбында идеялар форумы жоғары деңгейде өтті. Форумға Қазақстан тарихы кафедрасы ұжымынан тарих ғылымдарының кандидаты, аға оқытушы Байбұлсинова Альфия Сабыргалиевна, магистр оқытушы Ғұбай Айдана Серікқалиқызы қатысты.

Форум Офис тіркеуші бөлімінің жетекшісі Қдыргужина Эльмира Меңдіғалиқызының тренингімен басталып, қатысушыларға өз пікірлерін білдіруі үшін «Ми шабуылы» әдісімен ой тасталды. Форумға университеттің барлық білім бағдарламаларының жетекшілері мен құрастырушылары, кафедра меңгерушілері қатысты.

Шара барысында қазіргі кезеңдегі білім беру жүйесінің ерекшеліктері, жаңа міндеттер мен талаптар, сапалық білім берудегі кездесетін кедергілер сияқты мәселелер талқыланды. Оның ішінде жазғы семестрді ұйымдастыру, оның алдын алу, жаңа оқу жылының семестрлік пәндері мен дәріс өткізетін оқытушыларды таңдау, оқу жетістіктерін бағалау рейтинг жүйесі

бойынша ағымдағы, аралық және қорытынды бақылау жүйесінің өзекті мәселелері көтерілді. Ерекше форматта ұйымдастырылған идеялар форумының нәтижесінде қатысушылар жаңа оқу жылына енгізу үшін кредиттік оқыту жүйесінің тың әдістерін атап, оны практикада қолдануды ұсынды.

ЖАС ОҚЫТУШЫ МЕКТЕБІ

3-10 қаңтар күндері М.Өтемісов атындағы БҚУ-да «Жас оқытушы мектебі» курсы өтті. ҚР тарихы кафедрасынан оқытушы, магистр А.С.Ғұбай «Жас оқытушы мектебі» атты курсқа белсене қатысты. Осы курста тәжірибелі оқытушылар өз шеберлігін және кәсіби біліктіліктерімен бөлісті.

«Жас оқытушы мектебі» курсына «Жоғары мектеп оқытушысының дәріс оқу шеберлігі» – Маденова Ляззат Мутиголлиевна, мектепке дейінгі және бастауышта білім беру педагогикасы білім беру бағдарламасының аға оқытушысы, магистрі, «ЖОО-дағы семинар және практикалық сабақтарды өткізудің әдістемесі» - Турганалиева Ганмиркун Ганмихановна, тіл мен әдебиет мұғалімдерін дайындау білім беру

бағдарламасының жетекшісі, «ЖОО-дағы семинар және практикалық сабақтарды өткізудің әдістемесі» – Мақсотова Толкын Тлеккабыловна, мектепке дейінгі және бастауышта білім беру педагогикасы білім беру бағдарламасының оқытушысы, магистр, «ЖОО-дағы семинар және практикалық сабақтарды өткізудің әдістемесі» – Мухамбетова Гайнеш Гумаровна, информатика мұғалімдерін және IT мамандарын дайындау білім беру бағдарламасының аға оқытушысы. «Жоғары мектеп оқытушысының дәріс оқу шеберлігі» – Боранбаева Бақтылы Сансызбаевна, ҚР тарихы кафедрасы, қауымдастырылған профессор, тарих ғылымдарының кандидаты, «Жоғары мектеп оқытушысының дәріс оқу шеберлігі» – Сдықов Мурат Наурызғалиевич, ҚР тарихы кафедрасы, профессор, тарих ғылымдарының докторы, «ЖОО-дағы семинар және практикалық сабақтарды өткізудің әдістемесі» – Муханғалиева Жанар Кажмуханбетовна, ҚР тарихы кафедрасының аға оқытушысы, тарих ғылымдарының кандидаты, «ЖОО-дағы семинар және практикалық сабақтарды өткізудің әдістемесі» – Капанова Гулмира Гайсиевна, педагогикалық шеберлік орталығының тренері, «Жоғары мектеп оқытушыларының кәсіби педагогикалық мәдениеті» – Ниетова Айгуль Сериковна, тіл мен әдебиет мұғалімдерін дайындау білім беру бағдарламасының аға оқытушысы, магистрі оқу үрдісінде пайда болатын жағдаяттармен бөлісіп, оларды бірге талқылады.

Жас мамандармен тәжірибе бөлісті

Университеттің жас педагог қызметкерлерінің кәсіби деңгейін және педагогикалық дағдыларын арттыруға үлес қосу мақсатында тарих ғылымдарының кандидаты Жанар Кажмуханбетовна «ЖОО-дағы семинар және практикалық сабақтарды өткізудің әдістемесі» тақырыбында іс-тәжірибе бөлісу семинарын өткізді.

Семинар барысында дәріс түрлері және олардың дидактикалық қызметтері, дәріс артықшылықтары мен кемшіліктері талданылды, семинар сабақтарында сыни тұрғыдан ойлау әдістері: «ЕНАРА» стратегиясы (5R) маңыздылық кестесі, HIPP формуласы, PTMC формуласы, GREAT формуласы, IDEA формуласы, STEEPLE-талдау, SWOT-талдау және т.б. сипатталып, бұларды семинар сабақтарында қолдану мысалдармен көрсетілді. Сондай-ақ, кері байланыс құралдары ретінде Survio, Mentimeter, LearningApps, Epic Pen және т.б. платформаларын жасақтау жолдарын үйрететін youtube каналындағы шеберлік сабақтарына арнайы сілтемелер берілді.

Дос. Достық. Бұл ұғымдар хақында не айтар едік? Бағзы мәдениет бұлақтарына бойлап б.з.б. V-VII ғ.ғ. арғы қазақ арналарынан таратсақ, ақыл атасын ақиқаттан көрген Анақарыс бабамыз не дер еді? Баба мұрасына қайтара үңілген сайын төн жанның, жан жаратқанның аманаты екенін аңғара түсеміз. Қай кезеңде де жақсылық та тілден, жамандық та тілден болғанға ұқсайды. Қашан да сый жеңгендікі, сөз тергендікі емес пе. Тарих тұңғыығына терең бойлаған сайын Ұлы Дала заңдары тек достық пен бауырластыққа негізделгенін байқайсыз. Осы арнадан таратсақ, Тоқсары (Токсарид) бабамыз қиындықта қол ұшын бергеннен асқан берік достықтың жоқтығына тоқтам жасайды. Достық туралы көп сөзден достық пейілді бір істі артық көргенін аңғарамыз. Асылы, көріп-біліп жүргеніміздей тағдыр табыстырған тұлғалардың досқа, туысқа айналары көміл. Тіпті адамдардың қаны ғана емес, жақсы істері де туыстырады дегенге қалай сенбессің! Құлай сенесің!..

ЗИЯЛЫ ЗЕРДЕ ИЕСІ

(Ата жолын қуа білген арғымақ мінезді Болат дос жөнінде ой-толғам)

Егер де скифтер, сақтар, ғұндар, сол сияқты сармат, аргиппей, исседон, массагеттер біздің арғы арналарымыз саналса, сол бабаларымыздың ұстанымына құлақ түрсек, олар достыққа адал адамдарға құрмет көрсетуден асқан абырой жоқтығын айтады. Досын сатқанды қосын сатқанмен бірдей көрген. Тіпті құдалықты да достықтың дәнекері тұрғысында бағалаған. Қазір қоғам, сәйкесінше адам өзгеріп жатса сөзіміз жоқ, бабаларымыз эллиндіктердің достығы скифтердің достығына қарағанда баланың ойынындай екен деп турасын турап айтқан. Қалай иланбассың?!

Нақты білеріміз, дос көп болмайды. Біле білсек, дүниеде достық заңынан асқан заң да жоқ-ау, сірә! Досқа адалдық рухқа адалдықпен бірдей. Өмір тәжірибесіне жүгінсек, қанмен бекітілген достықты жаннан безген жаман бұзады. Бабаларымыз көзінді ойып берсең де, дос көңілін қалдырмауды қадап айтқан. Демек, байлықтан артық достық бар, достықтан артық байлық жоқ! Олай болса, табын-табын малыңмен емес, қатар-қатар қосыңмен емес, ақ-адал досыңмен мақтанғанға не жетсің!..

Осы ұғымдар үдесіне сай тағдыр қосқан бір сөзді, сертіне берік орны бөлек Болат досымыз туралы бірер ой өрмекпіз... Үшеу едік. Алғашқыда әзілдеп «БАМ» ұйымы дедік. Болат, Абат, Мұрат дегеніміз. Екі дауыссыз дыбысты буын жасаушы «А» дауысты дыбысы екені де рас... Үш дыбыстың тілдік тұрғыдан өзіндік сипат-ерекшелігі барлығы сияқты өмірде де аталған үш азаматтың тұлғалық мінез-характерлері де мүлдем бөлек-ті. Таңғаларлығы, тағдыр үшеуінің басын біртұтас қылып табыстырған. Оған дәлел – ел ішінде «Абат жазайды, Болат шығарайды, Мұрат мақтайды» тұрғысында айтылған тұжырымның өрілуі... Кейін Болат досымыз Астанаға көшті... Шешім аяқ астынан болды да, абдырап қалғандаймыз. Қимастық қой, әрине! Құдай сақтап достар қатарына Рақымжан қосылды. Дос болғанда қандай?! Достар ұйымы енді «РАМ» аталды... Ал бүгінгі әңгімеміз астаналық Болат досымыздың бірер қасиет-қыры хақында. Енді соған келелік. Болат Өтеғалиұлы Жексенғалиев – бүгінгі М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университетінің 1986 жылғы түлегі. 1986-1989 ж.ж. Батыс Қазақстан облысы Сырым ауданы Тасқұдық орта мектебінің қазақ тілі мен әдебиеті пөнінің мұғалімі, мектеп директорының тәрбие ісі бойынша орынбасары болып еңбек жолын бастаған. 1990 жылы А.С.Пушкин атындағы Орал педагогикалық институтының арнайы шақыруымен бір кезде өзі білім алған оқу ордасына оралады. 1990-2003 ж.ж. М.Өтемісов атындағы БҚМУ-дың қазақ тілі кафедрасының оқытушысы, аға оқытушысы, филология факультеті деканының орынбасары болып тер төгеді. 2003-2012 ж.ж. БҚО Тілдерді дамыту басқармасының МКК «Ағартушы» мемлекеттік тілді оқыту орталығының директоры, 2012-2016 ж.ж. БҚО әкімдігінің МКҚК «Мемлекеттік қызметшілерді қайта даярлау, біліктілігін арттыру және мемлекеттік тілді оқыту-әдістеме бөлімінің басшысы болып тағайындалады. Ал 2016-2017 ж.ж. БҚО әкімдігінің МКҚК «Мемлекеттік қызметшілерді қайта даярлау, біліктілігін арттыру және мемлекеттік тілді оқыту орталығы директоры, 2017-2019 ж.ж. ҚР Президенті жанындағы Мемлекеттік басқару академиясының БҚО бойынша филиалы директорының орынбасары, 2019–2020 ж.ж. ҚР Президенті жанындағы Мемлекеттік басқару академиясының БҚО бойынша филиалының аға оқытушысы, 2020 жылы қыркүйек айынан бастап Батыс Қазақстан инновациялық-технологиялық университетінің филология, мәдениет және оқыту әдістемесі кафедрасының доценті болып жұмыс жасайды. 2022 жылы Халықаралық «Қазақ тілі қоғамы» қоғамдық бірлестігінің ұйымдастыру және кадр бөлімінің басшысы (*Нұр-Сұлтан қ.*) болса, ал 2023 жылы қазан айынан бастап күні бүгінге дейін Халықаралық «Қазақ тілі қоғамы» қоғамдық бірлестігі Астана қалалық филиалының кеңесші-сарапшысы (келісімшарт негізінде).

Болат Өтеғалиұлы – шын мәнісіндегі ана тіліміздің жанашыры, өңірге мәлім айтулы фонетист ғалым. Ол әркез Ахмет Байтұрсынұлының «Тіл болса, оның заңы боларға керек. Заңы болса, оның ғылымы боларға керек» деген дәлелді тұжырымын кредо тұтады. Турасын айтсақ, қазіргі кезде тілші-ғалымдар аузында жүрген А.Байтұрсынұлының осы бір аталы сөзі тіл саласында қордаланып қалған көптеген мәселелерді қалай шешу керектігін көрсетіп-ақ тұрғанын атап ғалым: «*Басқасын айтпағанда тіл үйретуде қашаннан маңызды болған оқу, жазу нормаларымызға тірек болар тілдің басты заңына назар аудармай отырғанымыз қалай? Дыбыс пен әріпті, буын мен тасымалды, сөз екпіні мен үндесімді, сөйлеу ережесі мен жазу ережесін ажырата алмай келгеніміз бұған дәлел. Ақметше айтқанда «түрлі жаздырып, бала жанын қинап» жүрміз. Мысалы: аю, буу, куа, кие, байиды т.б. сөздерді оқушылар буынға қалай бөледі? Тілімізде қанша дыбыс бар екендігі туралы түрлі оқулықтарда әр түрлі айтылып жүр. Осыны көрген кейбір әріптестеріміз «Фонетикалық жүйеміз неге ала-құла?» деп мәселе көтеруде... Фонетикалық жүйесі ала-құла, қалыптаспаған тіл болуы мүмкін емес. «Асыл тіл, түзу емле қазақта боларға тиіс» деп А.Байтұрсынұлы 1913 жылы айтқан еді. Өйткені*

басқа түрік тілдерімен салыстырғанда қазақ тілі - таза, табиғи қалпын сақтап қалған тіл. Ғасырлар бойы тіліміздің ата заңы оны жат тілдердің ықпалынан қорғап келді. Оған куә - тіліміздегі төл сөздей болып кеткен мыңдаған кірме сөздер (жәшік, көшір, болыс, ақыл, қалам, әріп, т.б.). Әңгіме дыбыстық жүйені қалай көрсетіп жүрміз, қалай түсіндіріп жүрміз, осы туралы болуы керек», - дейді. Тайға таңба басқандай анық ой емес пе.

Фонетист-ғалым пікіріне сүйене айтсақ, Ақаңның ғұламалығына қалай таң қалмассың. Қазір көптеген тілші-мамандар түсінбей жүрген мәселені ол сол кездің өзінде дәл таныған. Емле, жазу тіл табиғатына сай келу керек екенін ескерген А.Байтұрсынұлы теңдесі жоқ әліпби жобасын жасағаны мәлім. Мәселе араб, орыс, латын жазуында емес, ең бастысы жазу жүйесінің тілдің басты заңы үндесім арқылы берілуінде емес пе. Иә, ең алдымен жат тілдің әсерімен бұзыла бастаған қазақ тілінің табиғи сөйлеу нормаларын қалпына келтіру қажет. Қазақ сөздері қазақ тілінің төл дыбыстарымен айтылуы және төл әріптермен таңбалануы тиіс. Қазақ сөздерінде жазылып жүрген кірме әріптердің (я, ю, х, в, һ) тіл нормаларына қаншалықты қиындық тудырып жүргенін мамандар біледі. Сонымен бірге Ақаң дәстүрімен ұлттық әліпбидің жетілдірілген нұсқасын әзірлеуге мүмкіндік туады. Бұл арада әңгіме қандай жазу үлгісінде емес (кирилл, латын, араб), мәселе жазудың тілдің басты дыбыстық заңына үйлесуінде. Нәтижесінде тілдің оқыту әдістемесі де бірыңғай, біртұтас негізге ие болады. Бұл үшін барша тіл мамандарының, барлық деңгейдегі қазақ тілі оқытушыларының бірлескен әрекетінің қажеттігі даусыз. Демек, ұлттық әліпби – тіл тәуелсіздігі мен тіл тазалығының кепілі десек, Болат Өтеғалиұлы қазақ жазуы реформасының басты мақсатын тілдің табиғи заңдылығы үндесімге негізделген, туған тілді өзге тілдер ықпалынан қорғайтын ұлттық әліпби қалыптастыру тұрғысында түсінеді. Басты мәселе күні бүгінге дейін тілімізде қолданылып келген қосамжар орфографияға, емле жүйемізіндегі тіл бұзар жат тілдік ережелерге қатысты болып отырғаны белгілі. Тіліміздегі осы «тіл бұзар ережелерден» тек жазу әрпін ауыстыру арқылы ғана емес, тұтас жазу нормалары мен қағидаттарына қатысты қалыптасқан көзқарастан арылу арқылы ғана құтыла алатынымыз анық. Тіл табиғи болмысын сақтау үшін, өзге тілдің ықпалына түспей, өз заңымен өмір сүруі керек. Сондықтан да тілші-ғалым Болат Өтеғалиұлы жаңа қазақ әліпбиі қазақ тілі реформасына бастау бола алатын ұлттық әліпбиге айналуы керек деп есептейді. Жалпы әліпби мәселесі еліміз егемендік алғалы күн төртібінен түскен емес. Болат Өтеғалиұлының ойынша, ең алдымен, қазіргі қазақ жазуына, оның емлесіне өзгерістердің сөзсіз қажеттігі туралы ортақ пікірге келіп алу қажет. Ең бастысы - қазіргі қолданыстағы жазудың, кириллицаның қазақ тілінің табиғаты мен бітім-болмысына үлкен зиян келтіріп отырғанын мойындау. Тілді тұралатып, ұрпақ тілінің бұзылуына да басты себеп болып отырған - осы жазу. Басқаша болуы да мүмкін емес еді. Орыс жазуымен бірге тілімізге жаңа, жат тілдік ережелер мен нормалар келді. «Жазуды тілге қарай ыңғайлау» (А.Байтұрсынұлы) қағидасы ұмыт қалып, тілімізді жазуға қарай бұрып сөйлеуге дағдыланған бірнеше ұрпақ өсіп шықты. Қазіргі қазақ жазуының басты міні- кириллицаға ғана емес, тұтас орыс тілінің тілдік нормаларына негізделгенінде. «Орыс тілінен енген сөздердің тұлғасы сақталып, орыс орфографиясы бойынша өзгертілмей жазылады» деген ережемен бірге қазақ тіліне орыс тілінің орфографиялық, орфоэпиялық заңдылықтары қоса келіп, бұл нормалар кірме сөздердің ғана емес, төл сөздеріміздің де айтылуы мен жазылуына ықпал етіп отыр. Жат тілдің әсері, әсіресе, сөйлеу тілімізде анық байқалады. Бір кезде шешендігімен, сөйлеу өнерімен Еуропа ғалымдарын таңқалдырған халқымыздың бүгінде өзінің сөйлеу мәнерінен жаңылып қалғаны жөнінде ғалымдар айтып та, жазып жүргені мәлім.

Ғалым фонетист Болат Өтеғалиұлы: «*Қазіргі қазақ фонетистері мәселені түп төркіні қазақ орфографиясы мен орфоэпиясында тілдің фонетикалық заңдылығының сақталмауында екенін айтып, ұлт тілінің сақталуының басты кепілі ретінде үндесім (сингармонизм) теориясын ұсынады. Яғни, төл сөздер де, кірме сөздер де тіл заңдылығына сай айтылып, жазылуы қажет. «Жазу ең алдымен тілдің ішкі заңдылығымен тонның ішкі бауындай қабысып жатуы керек.» Өкінішке орай, әліпби туралы әңгімеде осы басты шарт көбіне назардан тыс қалып келеді. Орыс журналисі М.Сытник қалыптасқан жағдайды біздің көбімізден әлдеқайда дәл аңғарған екен. «Русское слово (науқын термин) постепенно стирают интонацию и стиль тюркского наречия, а также разрушают целостность казахского языка,»- деп жазады. Ғалымның дәлелді тұжырымдарына сүйенсек, бұл арада әңгіме жазу реформасының қажеттілігінде, мәселенің пісіп-жетілгенінде. Бәсекеге қабілетті тіл болу үшін де қазақ жазуына өзгерістер керек. Тілдің табиғи заңына сүйенген ұлттық әліпби керек. Мәселе жазудың түрі мен төркінінде емес, жазуда қолданылатын қағидат-ережеде. Ғасырлар бойы тілді өзге тілдер ықпалынан қорғап келген үндесім заңы ұлттық жазудың (латын, араб, орыс графикасы негізіндегі) да тірегі болғанда*

ғана тілдің ажары кіріп, сөздің сәні келер еді. Бұған нақты мысалға А.Байтұрсынұлының төте жазуын алуға болады. 30-жылдардағы әліпби (латын жазуы) де үндесімнен алыс кеткен жоқ. Қазір үйреншікті болған *самауыр, бәтеңке, кереует, шот т.б. (орыс сөздері), әріп, қалам, дәптер, әдет т.б. (араб сөздері)* сөздердің жазылымы сол кездерде реттелген еді. Жат сөздерді үндесім заңы бойынша қолдану қазір де ауызша сөйлеу тілімізде байқалады (***ыспорт, көпе, семент, пормы, журнал***), ал кейбір сөздерді қазақша жазу (*пойыз, Ресей, Мәскеу, мұйнет, пормы, газет, зауыт, тауар*) үрдісі басталып та кетті. Дегенмен бұл стихиялы үрдіс және кірме сөздерді қолдануда басты ережеге айналуы үшін тілдің жазу заңына өзгеріс қажет. Әліпби реформасының қажеттігі туралы қоғамдық пікір елімізде қалыптасты деуге болады. Ал таңба мәселесіне келгенде ортақ байлам ауылы алыстау болғанымен, латын жазуының өзге артықшылықтарын айтпағанда, жат сөздерді жазудағы психологиялық қиындықтардың алдын алатындығы туралы айта кетуге болады. Қанша дегенмен бүгінгі ұрпақтың кириллицаға бауыр басып қалғандығы соншалық, *пірәлесір, әнсәмбіл, термін, пәнетіюке, потбол* сияқты қазақша жазылған сөздер оларға сауатсыздық болып көрінуі мүмкін. Ал латын таңбасымен жазылғанда олар (***pirapesir, ansambil, termin, panetiyya, potbol***) басқа сөздерден ерекшеленбейді, төл сөздер де, кірме сөздер де бір заңдылыққа бағынып жазылады да біртұтас сөздік құрамдағы қазақ сөздері болып кетер еді. Сонымен бірге тілдің табиғи заңдылығы үндесімге негізделген, төл дыбыстарды (9 дауысты, 17 дауыссыз) ғана таңбалайтын әріптерден құралған жаңа әліпби өзге тілдер ықпалынан қуатты қорған болатынын да ескерген жөн. Емле ережелері де сөздік қордағы барлық сөздерге бірдей қатысты және тіл заңынан туындаған болса, қазіргідей қиыншылықтар мен түсініспеушіліктер, бетімен кетушілік болмас еді. Бір ғажайып – өз саласын терең білетін кәсіби маман тиімді жөңірібелік тұжырым-түйіндерін келтіре беруге болатындығы. Демек, бүгінде тәуелсіз ел ретінде дүние жүзіне танылған ел болашағы, ұлт болашағы үшін де әліпби мәселесін біржолата шешудің маңызы мен қажеттілігі ерекше. Олай болса, Ұлт ұстазы А.Байтұрсынұлы XX ғасыр басында «асыл тіл, түзу емле қазақта» десе, бүгін біз XXI ғасыр басында қазаққа асыл тіл, түзу емле қажет дегіміз келеді... Иә, көріп-біліп аңғарып отырғаныңыздай фонетист ғалым, әріптес-замандасымыз, қадірлі досымыз Болат Өтеғалиұлы осы үрдісте өз түйін-тұжырымдарын ақтара түседі. Біз тек бірер үзгіін ғана келтірген болдық...

Не дерсің, адам ғұмырының талтүсі 60 жас та есік қағып тұрғаны... «Арыстанның белгісі артына қарап ақырмайды, Нар түйенің белгісі қабырғасын сөксе де қабырмайды. Нағыз туған асыл ер қанша қасірет шексе де, қайғыланып «аһ» ұрмайды» десе-ді. Осы ретте ата жолын қуа білген арғымақ мінезді Бөкенді біз жайдарлы да жігерлі, қарымды елдік істе ілгері, мойымас маңдайлы, еш нәрсеге де таңғалмас таңдайлы, кеудесі алтын, ағайын-бауырға жақын, азаншыл да қазаншыл, қайратты да батыл қазақтың бірегей арда азаматы тұрғысында білеміз. Біздің досымыз-жастың тезі бола білген айтқан сөзі дері, талтүсінде қажуды ар көретін, ұят санайтын бірегей ізгі дағды иесі. Оны кейінгі жаңа ұрпаққа темірқазықтай жол көрсетуші, бағыт-бағдар беруші нұрлы ақыл иесі ретінде танимыз. Болат ұстаз-шәкірттеріне Алаш арыстары сынды рухани құндылықтар жүйесін дарытушы, ізбасар тұлғаларын ізгілікке, имандылыққа, инабаттылыққа, адамгершілікке, арлылыққа, адалдыққа, әділеттілікке баули білген терең ілім, кемел адамдық қасиет иесі, жас ұрпақты білімімен көркейту жолындағы зор жауапкершілікті мол тәжірибенің иесі. Досымызды жеке тұлғаның қадір-қасиетін, кісілік кемелділігін өудем жерден танитын мол парасат-пайым иесі ретінде бағалаймыз. Бөкен - ел руханиятын байыту жолындағы теңдессіз төккен теріне бола зор энергияның, мол интеллектінің иесі, ел мүддесіне талмай қызмет етер іске адал зиялы зерде иесі. Асылы, ата-бабамыз перзентінің ақыл-ойы кемел, мінезі көркем, болашағы жарқын болғай деп тілеген. Ендеше, **Бөке**, Тәңірім ұл-қыздарыңызға, немере-жиен, шөбере-шөпшек, неменелеріңізге текті қыздың қылығын, судың тұнығын бергей! Асаудың арынын, түнгі оттың жарығын бергей! Асқар таудың пандығын, бұлбұл құстың таңғы үнін бергей! Даланың жазықтығын, гүлдің нәзіктігін бергей! Теңіздің тереңдігін, ердің көңілін, бүркіттің жүрегің бергей! Өулет ұрпағының ел ырысын еселей арттырар күллі ісіне береке-бірлік бергей, кең пейіл бергей, ұзақ өмір бергей! Ардақты досымызға ақыл берген Алла мол ризық бергей! Дене берген Алла зор денсаулық бергей! Жан жаратқан Алла қажырлы рух бергей!

Абат ҚЫДЫРШАЕВ,
М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университетінің Қоғамдық даму департаментінің директоры, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Қазақстан Педагогикалық ғылымдар академиясының академигі, Қазақстан Ұлттық құндылықтар академиясының академигі

Белсендінің қысқы демалысы

Демалыс – еш нәрсеге алаңдамай, барлық жұмыстан босатылатын уақыт. Әр адам осы демалыс уақытын әр түрлі бағытта қолданады. Мысалы, бірі басқа қалаға барса, енді бірі өзін басқа бағытта сынап, жұмыс істейді, жақындарымен және достарымен уақыт өткізетіндер де бар. Біздің белсенді құрамның 1-курс студенттерінен қысқы демалысын қалай өткізгені туралы сұхбат алған болатынбыз.

Көшкінбай Амандық, НВиФП-11 тобының студенті:

-Менің қысқы демалысым өте қызықты өтіп жатыр. Ауылға келген сәтте отбасым, достарым күтіп алған болатын. Одан әрмен көптен көріскенше сағынып қалған жақын туыстарымның үйлеріне барып, бір сағынышымды басып алдым. Барлық қызықты уақытымыз өткен, 11 жыл оқыған мектебімізде «Түлектермен кездесу» атты кешке шақырып, көңіл көтеріп қайттым. Әртүрлі тойларға барып, қалаға келіп қарт Каспийдің таза ауасын жұтып бір марқайып қалдым. Демалыстың әр сәтінен ләззат алып, әр күнді қызықты өткізуге тырысудамын.

Тілекқайырқызы Динара, До-11 тобының студенті:

-Барлық студенттер бірінші семестрдің сессиясын ойдағыдай тапсырып, қысқы демалысқа шыққан болатын. Мен де алғашқы сессиямды сәтті тапсырып, өз үйіме қайттым. Демалысым бірден Қостанай қаласында оқитын құрбымды әуежайдан қарсылап алудан басталды, бір-бірімізді сағынғанымыз сонша, бір апта уақыттың қалай тез өтіп кеткенін аңғармай қалыппыз. Құрбыммен жылы естеліктерді еске түсіріп, әңгіме-дүкен құрып, бірге кино көріп, әуелден баруға құштар болып жүрген керемет орындарға барған болатынбыз. Уақыттың қызықты өткені сонша, жеке жоспарларымыз есімізден шығып кетіпті. Уақыт аз, әрмен қарай қалған демалыс күндерімді отбасыммен өткізгім, ойымда ұзақ уақыт жүрген жоспарымды іске асырғым келді. Ол ата-анаммен қысқы фотосессия жасау болатын. Бақытқа толы, жылы суреттер пайда болған соң, отбасыммен ерекше жерде кешкі ас ішкен болатынмын. Әр күнімді ерекше өткізу үшін алдын-ала жоспар құрып қойған едім, сол жоспар бойынша отбасыммен коньки теуіп, туыстарымызды қонаққа шақырып, өзімізге демалыс жариялап, ерекше демалыс орындарына барған болатынбыз. Жоспардан тыс, мені білім нәрімен сусындатқан, алғаш оқу мен жазуды үйреткен Ақжайық жалпы орта білім беретін мектебіне бардым. Сөз жеткізе алмайтын тылсым бір сезімде болдым. Себебі, мен мектепке оқушы емес студент ретінде, артымнан ерген жас түлекке ойын-күлкі үшін емес, бағыт-бағдар беру үшін барған болатынмын. Оқушылармен көп нәрсені талқыладық, керемет дүниелерді жоспарлардық. Осылай менің қызыққа толы қысқы демалысым аяқталған еді. Жүрегіме жылы естеліктер жиылып, керемет бір сезімге бөлендім.

Махамбет Айгерим, ПИП-11 тобының студенті:

-Менің қысқы демалысым еліміздің бас қаласы Астана қаласында өтті. 10 күн бойы Астанада демалдым. Ағам, жеңгем, ініммен қыдырдық, Балқарағайға бардық. Күн сайын әртүрлі жерлерде жүрдік. Естен кетпес демалыс ұйымдастырдық. Бұл демалыстан тек естеліктер жинап қоймай, бауырларыңмен өткізген әр уақыттың ерекше екенін түсіндім. Қалаға келген соң жұмысқа кірістім. Жаңа жұмыс, жаңа бастамаларға аяқ бастым. Жаңа адамдармен таныстым. Өзіме осы жылға ең маңызды мақсат қойып, соған жету үшін жұмыс жасадым. Бір сөзбен демалыс керемет өтті!

Ерболат Әли, ФКС-15 тобының студенті:

-Менің қысқы демалысым басқалардан ерекше деп айта алмаймын, бірақ өзім үшін қызықты өтуде. Бастапқыда үйімді, отбасымды сағынып едім, қазір университетімді, өзіммен қатар жүрген белсенділерді сағындым. Мен демалыс күндері әр түрлі туыстарыммен, достарыммен жиындарға бардым. Жылда өткізілетін студенттермен кездесуге де барып, студенттік күндерімді баяндап бердім. Үйдің қара шаруасы мен кешкілікте жасайтын 2 сағаттық жаттығумен демалыс күндерім зулап өтуде.

Темірбекқызы Аяулым, НО-11 тобының студенті:

-Мен қысқы демалыста ең бірінші отбасыммен жаңа жылды қарсы алдым. Отбасыммен бірге сыртқа шығып, салют атып көтеріңкі көңіл-күйде болдық. Одан кейін отбасыммен ауылға барып, қысқы ойындар ойнадық, яғни бір-бірімізді шанамен сүйреп, қырдың басынан сырғанадық. Отбасыммен жақсы уақыт өткізіп, оқуда, жырақта жүрген күндердің орнын толтырдық.

Амангельдиева Алина, До-11 тобының студенті:

-Мен қысқы демалысымды қызықты өткізудемін. Жаңа жыл тойлап, Ақтөбеге қыдыруға барған болатынмын. Ақтөбе - өте әдемі қала, бірақ ауа райы Оралға қарағанда салқын. Оралға келгеннен кейін сыныптастарыммен кездесуге бардым. Кейін барлығымыз жиналып бітірген мектебімізге барып, өз мұғалімдерімізді көріп қайттық. Басқа қаладан келген сыныптастарымызбен бас қосып, түрлі кештер жасаудамыз. Қысқы демалысым осылай өтуде.

Көрікті қыс

Жыл мезгілдерінің ішіндегі қуанышқа толысы – қыс мезгілі. Қазір асыға күткен қысқы демалыстамыз. Сессиямызды жақсы аяқтап, жаңа жылды үй ішімізбен қарсы алдық. Осының өзі – үлкен бақыт.

Жер беті ақ қарға оранып, ұлпалап жауып жатқан қар әдемі көрініс сыйлайды. Аяз да, суық ызғары мен боранды құбылыстары да болып тұрады. Желтоқсан айында жиі қар жауады. Қаңтар айында аяз күшейеді. Ал, ақпанда ауа-райы жылынып, көктемнің келуін күтеміз. Жапалақтап жауған кезде, қардың бетімен жүрген кезде шығатын сықырлаған дыбыс ерекше әсер қалдырады. Қысқы мейрамдар жанұяны біріктіріп, балаларға қуаныш сыйлайды. Ағайын-туысты қонаққа шақырып, мәз-мейрам боламыз. Демалыста осы мезгілде ұзақ. Балаша қуанып, қармен ойнайтынымызды да жасырмаймын. Сабақтан демалып, өзімізге жайлылық сыйлайтын іспен айналысамыз. Мен кітап оқып, кино көріп, жақындарыма түрлі тағамдар әзірлеп қуанамын. «Өз үйім-өлең төсегім»- демекші, кең үйде жақсы демалудамын. Салқын күнде жылы үйде отбасымызбен керемет уақыт өткіземіз. Ең бастысы жылы киініп жүріңіз. Осы қыста есте қаларлықтай қызықты сәттеріміз көп болсын.

Ләйлә СӘЛІМ,
МФ-11 тобының студенті

ӨМІРДІҢ БАСТАУЫ

Студенттік шақ - әр адамның өмірінде өшпес із қалдыратын, ұмытылмас естеліктерге толы ғажап кезең. Студент – асау аттай арындаған жастық, жалындаған қайрат, албырт сезім, адал достық, бүкіл әлем бір өзіне бас иердей пәк көңіл, бірде аш, бірде тоқ, бірде бар, бірде жоқ, әр күн мереке мен думанға толы қайғысыз, қамсыз шақ.

Студенттік өмірдің бастауы, ең қызық уақыты бірінші курс екені бәріне де белгілі. Өзге қала мен таныс емес адамдар деп басталған балмұздақтық кезеңіміз аяқталып, қазіргі уақытта екінші курстың жартысына да жеттік. Студент атанғанымызға бір жарым жыл уақыт өтті. Бұл уақыт біреуге аз болса, енді біріне көп уақыт. Зымырап жатқан уақытта таныс емес деп бөлектеген адамдарымыз жанымыздағы жанашырларымызға айналды. Осы уақыт ішінде түсінгенім студенттік өмір – үлкен мүмкіндіктер мен жарқын болашақтың бастамасы. Ол барлығына бірдей беріледі, бірақ оны кімнің қалай пайдаланары өзіне байланысты. Сол берілген мүмкіндікті өз орынымен пайдаланып, өмірдің ағысына қарсы жүзіп, өзіміздің лайықты әрі түзу жолымызды табу - біздің басты мақсатымыз. Әр сәтті тек пайдалы әрі қызықты өткізу, бұл менің өткенім деп мақтанышпен айта алатындай бағытты таңдау біздің қолымызда. Жылдар өте келе студент атанған күннен бастап әрбір сәтті қуанышпен еске алар уақыт осы студенттік шақ болмақ. Өміріңдегі еркелігіңмен балалығыңды тоқтатын ең соңғы кезең.

Ақерке АҚЫЛБЕКҚЫЗЫ,
ПМНО-21 тобының студенті

ЕҢ ҚЫЗЫҚ ШАҚ

Студенттік жылдар – жоғары оқу орнына түсу бақытына ие болған барлық студенттердің өмірлік кезеңі. Студент болу - бұл өміріңдегі ең қызықты сәттеріңді өткізу. Бұл – жаңа таныстардың уақыты, қызықты және білімді адамдарды кездестіру.

Әрбір студенттің өмірінде университеттегі алғашқы күн сияқты қызықты сәт болады. Бұл шын мәнінде әрбір адамның өміріндегі маңызды сәт. Әдетте, бұл күні сіздің өміріңізді түбегейлі өзгертетін нәрсе болуы мүмкін, ал көп жағдайда ол - жақсы жаққа! Бірінші күркүйек өте қызықты өтті, жаңа тұлғалар көп болды. Мұғалімдер бізге өз ақылдарын айтты. Жаңадан құрылған тобымыз бос кабинетке жиналып, таныстық. Біз әр жерден жиналған, әр түрлі мінезді едік. Тиісті аудиторияны тез табу өте қиын. Мектепте болмаған жаңа пәндер пайда болды. Ендігі талаптар мүлде басқа. Сабақты қатар алып, белсенді өмірге де мән берген жөн. Себебі, бүкіл қызықтың барлығы осы белсенді өмірде деп есептеймін.

Студенттік жылдардан қолыңыздан келгеннің бәрін алыңыз. Өйткені, сіз қанша қаласаңыз да, қаламасаңыз да, бұл уақытты қайтаруға қанша тырыссаңыз да, ол бір рет болады және ешқашан қайталанбайды.

Алина АМАНГЕЛЬДИЕВА,
До-11 тобының студенті

Жарқын болашақтың бастауы

Адам өмірінің қайсыбір кезені болмасын, өз алдына ерекше әрі қайталанбас болып келеді емес пе? Әрбір шақ бір-бірінен асып түсер, қиындығы мен қуанышы қатар жүрер бір топ естеліктер жинағы іспеттес. Соның ішінде ең бір ыстық, жүрекке ерекше жылулық беретін өмір кітабының бір парағы - студенттік шақ.

Мектепті жана ғана тәмәмдап, әлі де бойында ыстық суығы басылмаған, ата-анасы мен ұстаздарына, еркелеп өскен, үйден жырақ шығып үйренбеген жас жеткіншектердің арман қуып, өмірдің ең үлкен бөлігіне аяқ басқан сәті. Бұл әрине студенттік шақ. Студенттік өмірдің қай кезеңі болмасын, адам санасында ерекше жаңғырып қалары сөзсіз. Дегенмен ең ыстығы І курс (жастардың тілінде, балмұздақ кез). Мен үшін де ерекшесі осы. Ептеңеден хабарың жоқ, жан-жақтан келген жаңа достар, мүлде ерекше орта, өзгеше сабақтар, алғашқы махаббат, талабы көп ұстаздар, таныс емес аудитория, үнемі шатастыратын корпустар, бастапқыда жаттай алмай жүретін автобус бағыттары. Міне, осылардың барлығы әу бастағы студенттік кездің естен кетпес ыстық естеліктері ғой. Осы бір жастықтың жалыны мен бойдағы ыстық кайрат бітесе қайнап тұрған сәтте, әрбір жеткіншек өз таңдауларына қарай өмір жолын тауып, лайықты жолына түсіп үлгереді.

Студенттік кез дегенде ең бірінші еске түсетіні еркіндік емес пе? Әй дейтін әже, қой дейтін қожа жоқтығын пайдаланып, желік қуып, клуб пен көше

бойын жағалап, еркіндік деген осы екен деп жүріп, қай тобырдың арасынан шыққанын байқамай қалып, адасып жүргендер қаншама? Өзім отырып кейде осындай қыз-жігіттерді ойлап, іштей қынжылып кететінім бар. Әйтсе де, алаулап, жанып, бойымызда ерік-жігер тасып тұрған кезде болашақты бағамдап, күш-қайратын білім мен өнерге жұмсамаққа келген, мақсаты айқын, талабы таудай жастардың да көптігін жоққа шығармаймын.

Студенттік шақ - үлкен мүмкіндіктер мен жарқын болашақтың бастамасы. Ол барлығына бірдей беріледі, бірақ оны кімнің қалай пайдаланары өзіне байланысты. Сол берілген мүмкіндікті өз орнымен пайдаланып, өмірдің ағысына қарсы жүзіп, өзіміздің лайықты әрі түзу жолымызды табу біздің басты мақсатымыз.

Сөзімді түйіндей келе айтармын, өмірде бір рет қана келетін бұл шақтың әрбір күні мен сағатын естен кетпестей қылып, қызыққа толы етіп өткізу - әрқайсысымыздың өз қолымызда. Бастысы, бағдардан адаспай түзу жолда жүріп, бойдағы бар қабілеттерді шыңдап, бәріне үлгеріп жүріп, өмір атты кітабымыздың бір парағына айналған студенттік шағымызды дұрыс тізгіндей алуымыз. Жылдар өте келе, студент атанған күннен бастап әрбір сәтті сағынышпен еске алар уақыт осы студенттік шақ болмақ. Студенттік өмір - ең соңғы кезеңі ерке шағымның!...

Гүлім ЕРКІНБЕК,
ПМНО-21 тобының студенті

Қазақтың ұлттық санасы

Қазақстан өзінің бай тарихымен және көптеген этникалық топтарымен, соның ішінде қазақтармен, орыстармен, өзбектермен және тағы басқалармен көп қабатты және көп қырлы ұлттық санаға ие. Алайда, осы мақаламда мен қазақтың ұлттық санасының дамуына, оның өткеніне, бүгініне және болашақтағы болашағына назар аударамын.

Қазақтың ұлттық санасының пайда болуының тамыры ұзақ. Көшпелі халықтармен және көрші империялармен байланыс қазақ ұлтының қалыптасуына ықпал ете отырып, мәдени және этникалық ерекшеліктерді қалыптастырды. Алайда, отаршылдық өткен және кеңестік дәуір қазақтың бірегейлігін қалыптастыруға айтарлықтай әсер етті. Осыған қарамастан, қазақтар әрқашан өздерінің мәдени және тілдік ерекшеліктерін сақтап келді.

Қазіргі Қазақстанда қазақтың ұлттық санасы елдің әлеуметтік, саяси және мәдени өмірінде шешуші рөл атқарады. Мемлекеттік қолдау және қазақ мәдениетін, тілі мен тарихын дамытуға жәрдемдесу жас ұрпақты өзінің ұлттық бірегейлігін зерделеуге және нығайтуға

белсенді тартады.

Қазақтың ұлттық санасының даму келешегі жас ұрпақпен байланысты. Қазақ мәдениетін, тілі мен тарихын сақтау және ілгерілету бойынша жұмысты жалғастыру маңызды. Бұған білім беру, медиа, өнер және мәдени алмасу арқылы қол жеткізуге болады. Жас таланттарды қолдау, мәдениет және білім саласындағы ұлттық жобалар мен инновацияларды дамыту болашақта қазақтың ұлттық бірегейлігін нығайтуға ықпал ететін болады.

Қорытындылай келе, қазақтың ұлттық санасы – қазақ тарихы мен мәдениетінің байлығын бейнелейтін бай және алуан түрлі құбылыс. Ел өзінің мәдени бірегейлігін сақтауға және нығайтуға ұмтылады, бұл оның әлеуметтік және саяси дамуының маңызды аспектілерінің бірі. Бұл ұлттық сана қазіргі Қазақстанда біртұтас және үйлесімді қоғам қалыптастырудың негізгі элементі және болашақта өзекті әрі маңызды болып қала береді.

Нұртай СЕГІЗБАЙ,
ИР-21 тобының студенті

Сәби болғым келеді

Балалық шақ – ең алғаш деген сөзден құралады. Уақыт керуені алға озған сайын сонау бір қайта оралмас шақта, алыстан қол бұлғап қала берген бала кезің, өзінің естен кетпес естеліктерімен ойыңа да жиі орала береді. Жүрегіңді дүниелік жылтырақпен кірлетпей, еш адамға жат пиғылмен қарамайтын кездің әрбір естелігі қымбат. Әрбір пенде өмірге ересек адам болып келмейді. Ең әуелі, дүние есігін ана құрсағынан жарып шығады. Сол сәттен бастап пешенеңе жазылған қамшының қысқа сабындай, қайғысы мен қуанышы қатар жүретін тәтті өміріңе алғашқы қадам жасайды. Сүйкімді әрі тәтті, айналаңдағы адамдардың сүйіспеншілігіне бөленетін, өмірдің ең тәтті кезі – балалық шағың, яғни, бейкүнә сәби кез. Сәби болған кезде ештеңені түсінбейтін, жаңа әлемнің әрбір бөлігін қызықтап, қызығатын кез. Мен әрдайым сағына сөз қозғай бергім келетін сәтім - сәби кезім. Осы орайда Мұқағали Мақатаев атамыздың:

-Сәби болғым келеді, сәби болғым,

Ана сүті аузынан арылмаған, - деген мына өлең жолдары есіме түсіп отыр. Менің де балалық дәурен шағым өтіп, үлкен өмірге қадам бастым. Балалықтың сағынышпен еске алатын сәті – демалыс кезеңі еді. Достарыңмен күндіз-түні асыр сала ойнайсың. Мектепте де қызықты сәттер таусылған емес. Бірге оқыған сыныптастармен өткізген небір тамаша естеліктер

жадымызда әлі сақталып тұр. Бала кезімізде көп қиялдап өстік. Балалық қиялға не жетсін, шіркін! Бала күніміздегі қаһарманымыз, небір қиял-ғажайып оқиғалар, құбылыстар, барлығы да балғын шақтың тәтті күндеріне тән. Балалық шақ – бұл ұйықтаудың арман емес, міндет саналуы. Балалық шағың есте қалмаса, демек өміріңнің ең басты сәттерін ұмыттың деген сөз.

Біз еліміздің тәуелсіздігінің арқасында бақытты балалық шақты өткізудеміз. Мен осындай бейбітшілік орнаған елде туып-өскеніме ризамын. Қазіргі заманда көріп жүрміз, қатігез ата-аналар, бақытсыз балалар. Ата-аналарының кесірінен көптеген балалар балалықтың бал дәмін тата алмай жүр. Зорлық-зомбылық көрген баланың келешегі не болмақ? Адамдар бала кезінде балалық шақтың бал дәмін татуы тиіс деп ойлаймын. Біз қазір бақытты болып өсіп келеміз. Алдымызда не керек болса, сол тұр. Білімге керек нәрсені ізденбей жатып-ақ, компьютер, ұялы телефон, интернеттен табамыз. Әр адам өз өмірінің бақытты болғанын арман етеді. Ал бақытты болу әркімнің өзіне байланысты. Өз өмірін аялап, барды қанағат тұтқан адамның құшағы бақытқа толы болады. Бәрінен де бақытты кез – ол біздің бақытты сәби шағымыз.

Ботагөз НҰРБОЛАТОВНА,
Фил-31 тобының студенті

Сөз маржсан

Қазақ халқы – болмысынан тілге шешен, шешендік өнерден хабары мол, айтыстардан дес бермейтін, сөздік қорға бай халық деседі. Байырғы заманда шешендік өнер қатты бағаланған, соғыстарда, құрылтайларда қазақ халқы әдемі сөзбен жеңіп, қалың қалмақ жауларын орнына қойған. Тапқырлық, шешендік сөз өнері, жинақылық, астарлы, нақыл сөз айту, ұтымды аяқталған ой, міне осылардың бәрі қазақ халқының қанына сіңген рухани қасиет. «Сөз сүйектен өтеді», «Кісі өлер – сөз қалар», «Сөз тапқанға қолқа жоқ», «Айтылған сөз, атылған оқпен бірдей» т.с.с нақыл сөздерді ата – бабаларымыз сөздің киесі тиетінін, ауыздан шыққан әр сөзімізді, саралап,ой елегінен өткізіп барып, жеткізу керек екенін ұғындыру мақсатында келешек ұрпаққа ой тастап кеткендей... Міне, жоғарыда айтылып өткен ой жолдары, сөздің қазақ халқында орны ерек екенін, мәдениетіміздің көркем сөзден, тәрбиеден бастау алатынын айқындайды.

Нурида ЗАХАРОВА,
Фил-31 тобының студенті

Адам өміріндегі психологияның рөлі

Психология қазіргі күнде маңызды рөл атқаратын ғылым саласына айналып отыр. Ол философиядан бөлінгеннен бері талай даму кезеңдерден өтті, яғни күрделі жүйеге айналды. Психологияның адам өміріндегі маңызы баршылық. Себебі, тұлғаның дамуында қандай да өзгешеліктер болатын болса, оны жөндеуге психологиялық нормалардың қажеті болады. Жалпы, біз мектеп табалдырығын аттағанда, психологтың қабылдауынан өтеді екенбіз. Неліктен? Психолог белгілі бір негіздегі тест сұрақтары арқылы біздің нормаға сәйкестігімізді тексереді. Яғни, қоғамдық ортада қалай өмір сүру керектігін қаншалықты білетінімізді, жаңа ортаға сіңісіп кету қабілетімізді тексереді. Міне, психологияның адам өміріндегі бірден-бір маңызы - осы. Адам түсінігі көп жоспарлы. Адам қоғамда өмір сүреді. Ал адам бос өмір сүруі ешбір мүмкін емес. Оның тәні де, жаны да айналасындағылармен қарым қатынас жасау үстінде тек әлеуметтік әсер жағдайында ғана кісілік мәнге ие болады. Адамның санасының дамып, өсуі тікелей өзінің өмір сүріп отырған ортасына байланысты. Сондықтан, адам психологиясын дұрыс ұғыну үшін: әлеуметтік жағдайын білу керек; оның қандай ортаның өкілі екенін ажырату; оның көзқарасы мен наным- сенімін, бағыт-бағдарын, білімі мен тәжірибесіне икем биімділігін анықтау керек. Міне, тек осы айтылғандардан кейін ғана, нақты мәліметтерден соң сол адам туралы пікір білдіруге мүмкіндік туады. Психология адамның даралық сипаттарын қарастырып, оның кісілік қасиеттерін өрістетуді мақсат тұтады. Психология — жеке тұлғаның рухани болмысы. Дәлірек айтсақ, ішкі жан дүниесі, мінез-құлқы, түрлі сезімдері, ниеті, ақыл-ойы, құндылықтары. Қай уақытта болмасын психология адам өмірінде маңызды рөл атқарады. Психологияның пайдасы - адамның дүниетанымын қалыптастыруға, адамдармен жақсы қарым-қатынаста болуға көмектеседі.

Дильназ БОЗУМОВА,
Хб-11 тобының студенті

Менің сүйікті ұстазым

Мұғалім – бұл бастауыш және орта жалпы білім беру жүйесіндегі оқушыларды оқытудан тұратын арнайы әлеуметтік функцияға бөлінуі нәтижесінде пайда болған мамандық және лауазым. Бірақ ұстаз – мамандық және бізге білім беретін тұлға ғана емес, біз сенетін, бағалайтын екінші ана, екінші әке.

Француз философы Жан-Жак Руссо айтқандай, өз уақытын аямайтын, өзгенің бақытын аялайтын ұстаз қауымын қалай ұлықтасақ та артық емес. «Ұстазыңды атаңнан да өзіз тұт», - деген халық даналығы. Өз басым ұстазға құрмет көрсетуді ұлтқа қызмет етумен тең деп түсінемін. Өйткені, өмірдің күре жолында өз бағытыңды адаспай табуыңа бірден-бір себепкер мұғалім екені бәрімізге белгілі. Менің сүйікті ұстаздарымның бірі ол - Кенжалина Айша апай. Білімділігімен қатар, жайдары мінезімен, сабырлы қалпымен, өзіне жарасымды бар болмысымен жүрегіміздің төрінен орын алды. Менің сөз өнеріне деген сүйіспеншілігім мен құштарлығымды арттырып, жақсы мұғалім болуға деген көзқарасымның қалыптасуына себепші болған еді.

Ұстазға деген құрметім ол кісінің берген әрбір сабағына қызығушылықтан бастау алған секілді. Үнемі ұстазыма бас иіп өтемін. Ол кісі маған үнемі қолдау білдіріп, одан әрі шыңдалуыма ықпал етті. Өмір теңізіне құлаш ұрып, ағысына қарсы жүзе білуді үйреніп келе жатқан кез келген шәкірт ұстазымен мақтанады. Менің мектеп қабырғасында жүріп жеткен жетістіктеріме Айша апайымның ықпалы зор. Ұстазымның маған берген тәлімі мен білімі менің болашақта өмірімнің азығына айналары сөзсіз. Отанымның кең-байтақ өлкесінде менің тегін білім алып, еркіндікке қанат жайған бала қырандай биікке құлаш ұруым – ұстаздарымның арқасы. Ұстаз болмаса, өмірдің нақты тұтқасын ұстау мүмкін емес деп есептер едім.

Айдана ЫСҚАҚОВА,
ПимНО-21 тобының студенті

Жарқын бейне

Үйімізге қонақ болып келген сайын «сен менің тұңғыш немеремсің, мен сені басқалардан ерекше жақсы көремін» деп басымнан сипап отырушы еді. Басқаларға қатал болғанымен, маған мүлде қатулы қабағын көтеріп қарамайтын. Не керек десем соны алып беріп, еш нәрседен кем қылмауға тырысатын. Қазіргі ерке мінезім де осылай қалыптасқан-ау деймін. Жүрек сырымды айтып, мұңымды шағып отырушы едім. Бар жақсы-жаман мінезімді көтеріп, артық кеткен жерімде ақылын айтып ыстық құшағына қысатын. Кейде өз өмірінен сыр шертетін. Көрген қиындығы мен бар мұң-сырын, іштен тына жасырған екен әжем. Қолда бардың қадірін білмей, артынан бағалай алмадым деп өкіну көптің басынан өткен шығар. Пештің жанында, әжеммен отырып сырласқан сәттеріміз өткеннің келмесі болып кетсе де, сол сәтті бағалай алмадым деп өкініштен өкіріп те аламын. Сәл орамалы қисая кеткен, бетін әжім басқан, маған күлімсіреп қараған жарқын бейнесі көз алдымнан кетер емес. Сол жарқын бейнемен сырласу мүмкін емес дүние болса да, арманым болып қалмақ.

Ақторғын ЖАСҚАЙРАТҚЫЗЫ,
Фил-31 тобының студенті

БҚУ – бұқаралық спортты дамытушы бірегей орта. Жыл сайын ұжымдық бірлікті бекемдей түсетін спорттық сайыс биыл 66-шы жалауын желбіретті. 1957 жылдан бері өткізілетін спорттық сайыста жыл сайын профессор оқытушылар мен қызметкерлер бақ сынады. Асыға күтетін спартакиада ойындарына 500-ге жуық қатысушы тіркелді. Бұл – командалық рух пен белсенділіктің артқанының белгісі.

Спорт - бақытқа бас тар жол

Салтанатты ашылу рәсімі ммелекеттік Әнұранмен басталды. Спартакиада тарихы мен мақсаттары тілге тиек етіліп, спорттық доданың құрметті қонақтары жас кездерінде айтулы додада сайысқа түскен ардагер ұстаздар есімі аталып, барлық қатысушылар құрмет көрсетіп, қошемет білдірді. Университет ректоры Н.Серғалиев құттықтау сөз сөйлеп, ізгі тілегін жолдады.

Спартакиаданың соңғы екі жыл қатарынан чемпионы атанып келетін «Педагогика факультеті» құрама командасының капитаны, факультет деканы педагогика ғылымдарының кандидаты Г.Ерғалиева ауыспалы кубокты салтанатты түрде алаң ортасына орнатты.

Ұрпақтар сабақтастығы орнаған университет ұжымына ардагер ұстаздар тілегін жолдап, батасын берді.

9 команда 8 спорт түрі бойынша сайысқа түсіп, әдемі ойын өрнегін көрсетті. Дене шынықтыру және бұқаралық спортты

дәріптеу мақсатында ұйымдастырылған додада ұстаздар мен қызметкерлер волейбол, шахмат, дартс, үстел теннисі, дойбы, шағын футбол, эстафета, шаңғы тебу сияқты спорт түрлерінен сынға түсті.

Тартысқа толы додада жалпы командалық есепте жүлделі 3-орынға Шаруашылық құрылымы, 2-орынға Тарих, экономика және құқық факультеті, 1-орынға Педагогика факультеті ие болды. Ал, 66-шы «Денсаулық» спартакиадасының Бас жүлдесін Физика-математика факультеті қанжығасына байлады. Сонымен қатар, әр спорт түрі бойынша үздіктер анықталып, марапатталды. Қарсыластарынан оқ бойы оза шауып, жеңіс тұғырынан көрінген командаларға университет кәсіподағы ұйымының атынан бағалы сыйлықтар тарту етілді.

Дәстүрге айналған дүбірлі додаға ат салысып, күш сынасқан барлық әріптестерге алғыс айтамыз! Жеңісті күндеріміз көп болғай!

РЕДАКЦИЯҒА КЕЛІП ТҮСКЕН МАТЕРИАЛДАР ӨНДЕЛЕДІ. ҚОЛЖАЗБАЛАР АВТОРЛАРЫНА КЕРІ ҚАЙТАРЫЛМАЙДЫ. ДЕРЕКТЕРДІҢ ДӨЛДІГІ ҮШІН АВТОР ЖАУАПТЫ. ЖАРИЯЛАНЫМ АВТОРЛАРЫНЫҢ ПІКІРЛЕРІ РЕДАКЦИЯ КӨЗҚАРАСЫН БІЛДІРМЕЙДІ.

МЕНШІК ИЕСІ:

М.Өтемисов атындағы
Батыс Қазақстан
университеті.
Газет айына бір рет шығады.

Газет Қазақстан Республикасы Мәдениет, ақпарат және қоғамдық келісім министрлігінде 14.06.1995ж. тіркеліп, тіркеу туралы нөмірі №11390-Г куәлігі берілген.

ҚР Ақпарат және қоғамдық даму министрлігі Ақпарат комитетінің келісімімен мерзімді баспасөз басылымдарын және (немесе) ақпарат агенттіктерін 04.03.2021ж. қайта есепке алу туралы №КЗ27ВРҰ00033105 куәлігі берілген.

Таралымы 800. Тапсырыс №105

РЕДАКТОР:

Айзада ДЮСЕНОВА
ТІЛШІЛЕР:
Азиза СУЙНШКАЛИЕВА, Дильназ АМАНЖАНОВА,
Ақерке АҚЫЛБЕКҚЫЗЫ, Ақторғын ЖАСҚАЙРАТҚЫЗЫ,
Зада БАҚТЫҒАЛИ, Айсезім АДІЛХАНОВА, Диана ХАСАН

БЕТ ҚҰРУШЫ & ДИЗАЙН:

Асель АБДУЛЛИНА

ФОТОСУРЕТ:

Рафхат ХАЛЕЛОВ, Оқу теледидары және графикалық жобалау зертханасы

Газет Редакциялық баспа орталығында теріліп, беттелді.

«Полиграфсервис» ЖШС баспаханасында басылды.
Мекен жайы: Орал қаласы, Л.Толстой көшесі, 27/3.
тел.: 50-51-48, 51-41-99